

12-minners: probleemgedrag en aanpak in beeld gebracht

Agnes van den Andel
Bram van Dijk
Jolien Terpstra
Wendy Buysse

RAPPORT

12-minners: probleemgedrag en aanpak in beeld gebracht

Agnes van den Andel
Bram van Dijk
Jolien Terpstra
Wendy Buysse

Amsterdam, 24 augustus 2012

Handtekening Bram van Dijk

A handwritten signature in black ink, consisting of the letters 'ACD' in a stylized, cursive font, followed by a long, sweeping horizontal line that curves upwards at the end.

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Onderzoekskader	5
3	Hoofdstuk Landelijk beeld van aard en omvang	7
3.1	Opzet van het onderzoek naar aard en omvang	7
3.2	12-minners algemeen	9
3.3	12-minners onder migrantenkinderen	12
3.4	Vergelijking resultaten met uitkomsten zelf gerapporteerde delinquentie WODC-monitor	15
4	Risico- en beschermende factoren 12-minners	16
4.1	Opzet deelonderzoek literatuurstudie	16
4.2	Algemene risico- en gunstige factoren	17
4.3	Herkomstspecifieke risicofactoren	21
4.4	Eisen aan interventies	26
5	12-min beleid in gemeenten	29
5.1	Opzet van de quickscan gemeenten	29
5.2	Beleid gericht op risicogedrag 12-minners	30
5.3	Signaleren en bereik	32
5.4	Interventies in gemeenten	34
6	Conclusies en aanbevelingen	36
6.1	Aard en omvang	36
6.2	Risicofactoren	36
6.3	Beleid van gemeenten	37
6.4	Aanbevelingen	38
Bijlagen		
Bijlage 1	Methodische verantwoording aard en omvang	41
Bijlage 2	Tabellen landelijk beeld aard en omvang	46
Bijlage 3	Risico- en gunstige factoren	50
Bijlage 4	Specificaties gemeenten	55
Bijlage 5	Deelnemers expertmeeting	56

1 Inleiding

De afgelopen jaren zijn er vanuit de praktijk signalen dat er sprake is van oververtegenwoordiging van migrantenkinderen onder 12 jaar die delicten plegen en met name onder de groep problematische 12-minners. In verschillende onderzoeken en publicaties¹ is aangetoond dat delinquent gedrag beneden de 12 jaar een belangrijke risicofactor is voor het ontwikkelen van een ernstige en langdurige criminele carrière.

Een overzicht over de aard en de omvang van delinquenten van jongeren onder de twaalf jaar ontbrak tot nu toe echter nog. In Nederland geldt immers dat 12-minners niet strafrechtelijk worden vervolgd.

In het huidige integratiebeleid wordt geen aandacht meer besteed aan specifieke etnische doelgroepen maar gestreefd naar gezamenlijk burgerschap. Het reguliere beleid moet elke burger in staat stellen om naar vermogen een zelfstandig bestaan op te bouwen. Door het generieke beleid rekening te houden met specifieke factoren kunnen ook allochtone groepen hiervan profiteren.

Om oververtegenwoordiging bij criminaliteit en grotere uitval uit interventies van migrantenkinderen/-gezinnen tegen te gaan dient binnen het reguliere beleid ingespeeld te worden op specifieke etnische aspecten, zoals sterk verhoogd risico bij criminele oudere broer, gebrek aan toezicht door ouders, weinig sprake van belonen van gewenst gedrag en wijze van grenzen stellen. Het is dan ook belangrijk om bij de inrichting van het *generieke* beleid rekening te houden met deze *specifieke* risicofactoren voor migrantenkinderen.

Om vast te stellen hoe zwaar de problematiek is en hoe het generieke beleid dan vorm gegeven moet worden is onderzoek gedaan naar de aard en omvang van delinquent gedrag onder migrantenkinderen, en de risico – en gunstige- factoren zoals beschreven in de literatuur. Daarnaast is gekeken hoe het beleid van gemeenten er nu uitziet en de interventies die zij inzetten voor deze groep. Dit heeft geresulteerd in deze rapportage.

Doel van het rapport is het geven van een handreiking om het generieke beleid ook voor risicokinderen zo effectief mogelijk te voeren.

In het volgende hoofdstuk wordt het kader waarbinnen het onderzoek is uitgevoerd verder toegelicht.

Noot 1 Loeber, R., & Farrington, D.P. (2001). Child delinquents; development, intervention and service needs. Thousand Oaks: Sage. Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited and lifecycle-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychology Review*, 100, 674-701.

2 Onderzoekskader

Onderwerpen van het onderzoek

Het onderzoek bestond uit drie deelonderzoeken:

1 Aard en omvang

- De grootte van de groep 12-minners in het algemeen en specifiek het aandeel van migrantenkinderen hierin.

2 Specifieke factoren

- Specifieke aspecten van etnische groeperingen bij de problematische 12-minners.
- Onderscheid tussen de niet, nauwelijks en wel te beïnvloeden aspecten.

3 Lokale interventies

- De wijze waarop het generieke beleid van gemeenten inspeelt op de 12-minproblematiek en een overzicht van goede voorbeelden bij deze gemeenten.
- De knelpunten bij de interventies, met name bij migranten.

Onderzoeksgroep 12-minners

In dit onderzoek wordt bij de aard en omvang gekeken naar de **12-minners**:

Kinderen onder de 12 jaar die een delict hebben gepleegd.

Verder wordt inzicht gegeven in de **problematische 12-minners**:

Een problematische 12-minner is een kind dat recidivist is en/of relatief zware delicten heeft gepleegd, dat wil zeggen minimaal 5 registraties als verdachte van een licht misdrijf (bijvoorbeeld winkeldiefstal) en/of één registratie van een ernstig misdrijf. Onder ernstige misdrijven wordt verstaan dierenkwelling, brandstichting, zedendelicten, openlijke geweldpleging en diefstal met geweld.

In het onderzoek naar lokaal beleid en interventies is ook aandacht besteedt aan de wijze waarop vroegtijdige signalering en interventie in gemeenten plaatsvinden. Succesvol beleid en interveniëren begint bij het goed signaleren van problemen bij jonge kinderen; waaronder natuurlijk ook kinderen van migranten. Dit betekent dat het onderzoek bij gemeenten zich niet heeft beperkt tot delinquente migrantenkinderen onder de twaalf jaar. Er is gekeken naar beleid en interventies voor de gehele groep (migranten)jongeren onder de twaalf jaar **die risico- of normafwijkend-gedrag vertonen** en op welke wijze gemeenten daarmee omgaan.

Migranten: definitie en herkomst

In dit onderzoek wordt met migranten bedoeld: *mensen die in Nederland wonen en van wie ten minste een ouder in het buitenland is geboren. Kinderen die zelf in het buitenland zijn geboren, horen tot de eerste generatie, kinderen die in Nederland zijn geboren, horen tot de tweede generatie.* We tekenen hierbij aan dat volgens deze definitie Antilliaanse jongeren vaak geen migrantenkinderen zijn. We zullen in het onderzoek deze jongeren wel als groep onderscheiden.

Vanzelfsprekend zullen tussen migrantenkinderen van verschillende afkomst ook verschillen bestaan in specifieke risicofactoren. Daarom is onderscheid gemaakt naar de afkomst van migrantenkinderen. Hierbij is de indeling gevolgd van het landelijk onderzoek van het WODC naar jeugdcriminaliteit².

Beleid, bereik en signalering

Bij het onderzoek naar het lokale generieke beleid was het uitgangspunt het beleid van gemeenten voor kinderen onder de 12 jaar die risicogedrag vertonen. Dit is dus breder dan alleen de kinderen die ook een delict hebben gepleegd. Het onderzoek naar het lokale generieke beleid richt zich op algemeen preventief jeugdbeleid waarin (generieke) interventies zijn ondergebracht op de leefgebieden onderwijs, (psychische) gezondheidszorg en hulpverlening / opvoed- en opgroei-ondersteuning, met bijzondere aandacht voor interventies voor het hele gezin. Daarnaast is gekeken naar de kwaliteit van de signalering en toeleiding in het algemene preventieve jeugdbeleid, en in hoeverre signalen van migrantenkinderen ook in die structuur binnenkomen.

Signaleren en toeleiden van jeugd wordt bijvoorbeeld georganiseerd via zorg advies teams (ZAT) basisonderwijs, een verwijzindex risicojeugd of via een 12- netwerk in het CJG.

Opzet van het rapport

In ieder hoofdstuk wordt in de eerste paragraaf beschreven hoe het deelonderzoek is aangepakt. Het volgende hoofdstuk is het cijfermatige hoofdstuk, waarin een beeld wordt gegeven van de aard en omvang van delinquent gedrag van migrantenkinderen onder de twaalf jaar. In hoofdstuk 4 wordt een overzicht gegeven van de risicofactoren en de gunstige factoren uit de literatuur. Hoofdstuk 5 is een weergave van de praktijk. Wat is het beeld bij gemeenten en hoe gaan gemeenten om met risicogedrag en delinquent gedrag onder 12-minners. Tot slot is het laatste hoofdstuk een concluderend hoofdstuk en een handreiking voor verder te vormen beleid op basis van de bevindingen.

Noot 2 Van der Laan, A.M. & Blom M. (2011). Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010. Den Haag: WODC.

3 Hoofdstuk Landelijk beeld van aard en omvang

In dit hoofdstuk beantwoorden we de eerste onderzoeksvraag :

Wat is de grootte van de groep 12-minners in het algemeen en specifiek het aandeel van migrantenkinderen hierin?

De gegevens in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de registraties van 12-minners in het bedrijfsregistratie systeem van de politie (BVH) en door het CBS gekoppeld aan de GBA gegevens. Het gaat in dit hoofdstuk om kinderen tussen de 4 en 12 jaar (die we in dit hoofdstuk voor de leesbaarheid 12-minners noemen) die in 2010 en 2011 in BVH als verdachte zijn geregistreerd door de politie en waarvan de herkomst kon worden bepaald. De gegevens in dit hoofdstuk moeten ook in dit licht worden gezien. Niet alle kinderen die delicten plegen komen met de politie in aanraking en/of worden door de politie als verdachte geregistreerd.

3.1 Opzet van het onderzoek naar aard en omvang

Na het verkrijgen van toestemming van het PAG (Parket Generaal) is via Vtspn (Voorziening tot samenwerking Politie Nederland) bij alle korpsen een extractie gevraagd van alle registraties van 12-minners als verdachte in 2010 en 2011. Per registratie zijn de volgende gegevens opgevraagd:

- BSN-nummer of GBA-nummer
- geslacht
- geboortedatum
- datum delict
- maatschappelijke klasse (code en omschrijving, dit is het type delict)
- rol (als controle om te checken of alleen verdachten zijn geselecteerd)

Het bestand van de politie is ontdebeld en opgeschoond (zie verantwoording in bijlage 1). Er is een indeling gemaakt van de type delicten in vier categorieën:

- geweldsdelicten
- vermogensdelicten
- vernieling en openbare orde en gezag delicten
- overige delicten

De indeling is vergelijkbaar met de indeling die gehanteerd wordt in de monitor jeugdcriminaliteit van het WODC³ en is opgenomen in bijlage 1.

Tevens hebben we de 12-minners ingedeeld in drie risicogroepen op basis van het aantal keer dat ze als verdachte zijn geregistreerd en het type delict⁴:

Noot 3 Van der Laan, A.M. & Blom M. (2011). Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010. Den Haag: WODC.

- laag risico: één melding van een delict in 2010 en 2011;
- middelmatig risico: één melding van een zwaar delict (dierenkwelling, brandstichting, zedendelicten, openlijke geweldpleging, roofoverval, doodslag) en/of 2 tot en met 5 meldingen van een ander delict in 2010 en 2011;
- hoog risico: recidive van een zwaar delict (of twee of meer meldingen van een zwaar delict) en/of meer dan 5 meldingen van overige delicten.

Om inzicht te krijgen in het aandeel van migrantenkinderen in de groep van 12-minners is het databestand door het CBS op basis van BSN-nummer of GBA-nummer gekoppeld aan de gemeentelijke basisadministratie (GBA). Dit bestand bevat de landelijke GBA-gegevens tot 1 juli 2011. Bij ongeveer 315 kinderen was de koppeling niet mogelijk of niet terecht (8% van totaal). De koppeling gebeurt op basis van versleutelde BSN-nummers en GBA-nummers in een beveiligd bestand om de privacy van de geregistreerde 12-minners te waarborgen. Er is hierbij alleen gekeken naar 1ste en 2de generatie migrantengroepen op basis van geboorteland van de kinderen en/of de ouders⁵.

Op basis van het gekoppelde bestand heeft het CBS tabellen met het aantal 12-minners, achtergrondkenmerken, type delict en indeling in risicogroep naar herkomstgroep aangeleverd⁶. De cijfers in die tabellen zijn afgerond op 10-tallen. We onderscheiden de volgende herkomstgroepen:

- Autochtonen
- Westerse allochtonen
- Niet-westerse allochtonen (totaal)
- Marokkanen
- Turken
- Antillianen
- Surinamers
- Overige niet-westerse allochtonen

Noot 4 De indeling in risicogroep is gebaseerd op een vergelijkbare indeling in het signaleringsinstrument ProKid SI-12. Het verschil is dat in dit onderzoek alleen gekeken is naar kinderen die als verdachte zijn geregistreerd en bij de indeling geen rekening wordt gehouden met andere rollen waarin kinderen geregistreerd zijn en met de registraties op het woonadres. Bovendien kijkt ProKid naar een periode van 5 jaar en in dit onderzoek is naar een periode van 2 jaar gekeken.

Noot 5 Het CBS hanteert hierbij de volgende indeling: Een eerstegeneratieallochtoon heeft als herkomstgroepering het land waar hij of zij geboren is. Een tweedegeneratieallochtoon heeft als herkomstgroepering het geboorteland van de moeder, tenzij dat ook Nederland is. In dat geval is de herkomstgroepering bepaald door het geboorteland van de vader.

Noot 6 Het CBS rapporteert alleen cijfers naar herkomstgroep als het aantal hoger is dan 50.

3.2 12-minners algemeen⁷

Aantal 12-minners

In 2010 en 2011 zijn in totaal 3.700 kinderen tussen de 4 en 12 jaar minimaal één keer in aanraking geweest met de politie vanwege een delict en als verdachte geregistreerd. Op 1 januari 2011 waren er in Nederland bijna 1.580.000 kinderen tussen de 4 en 12 jaar. Dit betekent dat in een periode van 2 jaar 2 op 1.000 kinderen door de politie als verdachte is geregistreerd.

Achtergrondkenmerken

De overgrote meerderheid van de 12-minners (84%) zijn jongens. 4 op 1.000 jongens zijn als verdachte geregistreerd, tegenover 1 op 1.000 meisjes. Iets minder dan de helft van de 12-minners is 11 jaar wanneer ze voor de eerste keer als verdachte zijn geregistreerd. Het absolute en relatieve aantal 12-minners loopt geleidelijk op met de leeftijd: van minder dan 1 op 1.000 4- tot 7 jarigen tot 5 op 1.000 10 jarigen en 8 op 1.000 11 jarigen (zie tabel B1 in Bijlage 2).

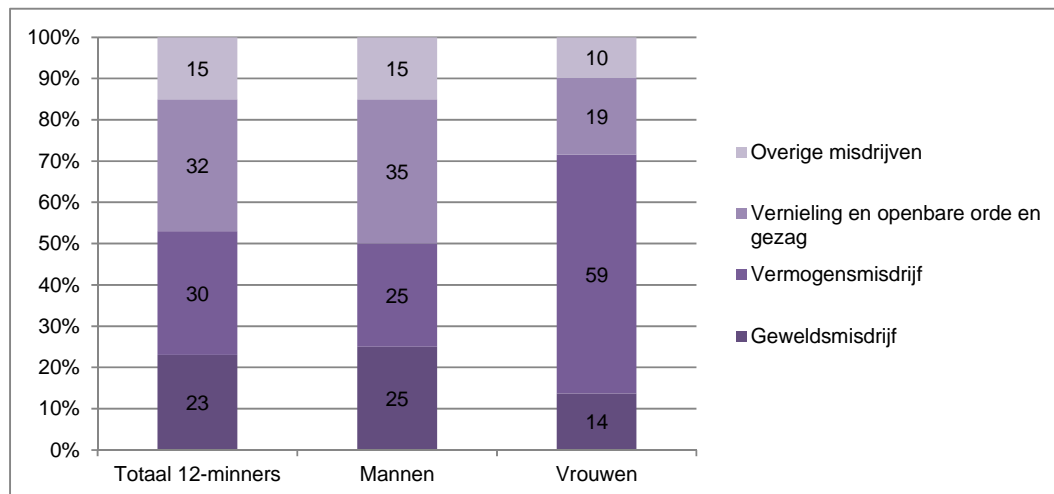
Delict geschiedenis type delict

We hebben zowel gekeken naar het eerste delict waarvoor 12-minners als verdachte zijn geregistreerd als naar het zwaarste delict waarvoor ze als verdachte zijn geregistreerd. Het beeld dat hier uit naar voren komt is vergelijkbaar (zie tabel B2 en B3 in bijlage 2).

In figuur 3.1 wordt de informatie over het eerst gepleegde delict uitgesplitst naar leeftijd gepresenteerd.

Noot 7 De gegevens in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit: Schreven, L. & Geertjes, K. (2012). Persoonskenmerken van 12-minners in de BVH-registratie van de politie, 2010-2011. Den Haag, CBS, Centrum voor Beleidsstatistiek.

Figuur 3.1 Aandeel 12-minners in de BVH-registratie van de politie (2010-2011) totaal, jongens en meisjes per type eerste delict (%)

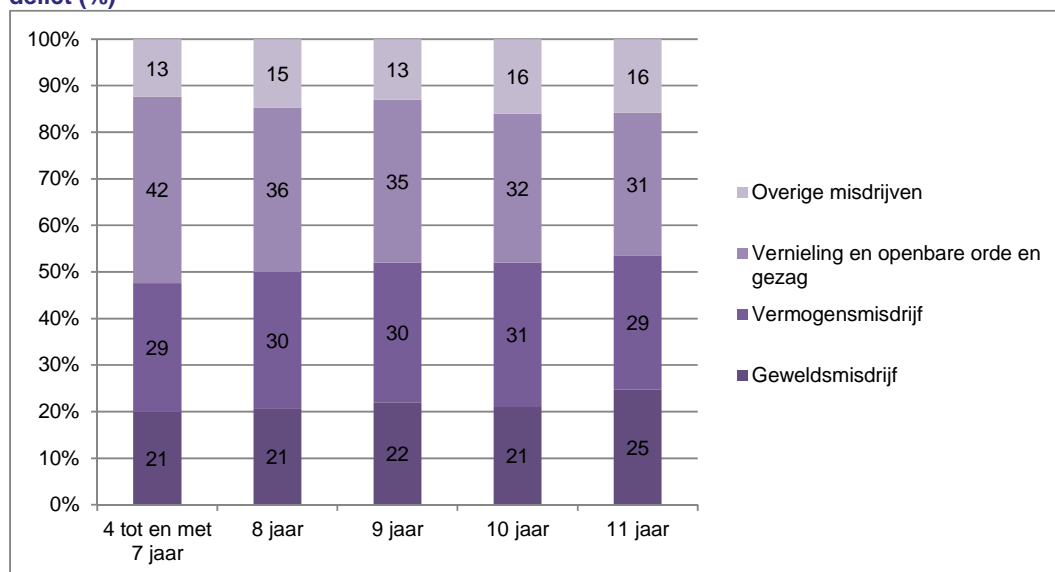

Uit figuur 3.1 blijkt dat ongeveer een derde van de 12-minners kwam met de politie in aanraking voor vernieling en openbare orde en gezag delicten gevolgd door vermogensmisdrijven (30%). Bij vernieling en openbare orde en gezag betreft het vooral delicten als vandalisme/baldadigheid (ruim een derde) vernieling van overige objecten (een derde) en vernieling van auto (14%). Bij vermogensmisdrijven gaat het in twee derde van de gevallen om winkeldiefstal. Op grote afstand volgt daarop eenvoudige diefstal (10%). Gewelddsmisdrijven en overige misdrijven komen minder vaak voor (respectievelijk 23% en 15%). Bij gewelddsmisdrijven gaat het voornamelijk om eenvoudige mishandeling (ongeveer een derde) brandstichting (20%) gevolgd door openlijke geweldpleging tegen personen en bedreiging (14%). Bij overige misdrijven betreft het in bijna twee derde van de gevallen vuurwerk gerelateerde delicten.

Relatief gezien worden meisjes vaker dan jongens verdacht van vermogensdelicten: 59% van de meisjes versus 25% van de jongens. Meisjes worden veel minder vaak verdacht van delicten in de andere categorieën. Jongens worden relatief gezien het vaakst verdacht van vernieling en delicten tegen openbare orde en gezag (ruim een derde) (figuur 3.1).

In figuur 3.2 wordt het eerst gepleegde delict uitgesplitst naar leeftijd.

Figuur 3.2 Aandeel 12-minners in de BVH-registratie van de politie (2010-2011) leeftijd per type eerste delict (%)

In figuur 3.2 is te zien dat naarmate de leeftijd van de kinderen toeneemt, we een verschuiving zien in het type delict waarvan de kinderen verdacht worden. Kinderen onder de 8 jaar worden vooral verdacht van vernieling en delicten openbare orde en gezag (circa 40%). Naarmate zij ouder worden neemt die categorie af (31% bij 11-jarigen) en nemen geweldsmisdrijven en overige misdrijven toe (gewelddsmisdrijven van 21% tussen 4 en 7 jaar naar 25% bij 11 jaar en overige misdrijven van 13% naar 16%). In alle leeftijden worden ongeveer 30% van de kinderen verdacht van een vermogensmisdrijf.

Delict geschiedenis risicogroep

We hebben de 12-minners ingedeeld in drie risicogroepen op basis van het aantal keer dat ze als verdachte zijn geregistreerd en het type delict⁸:

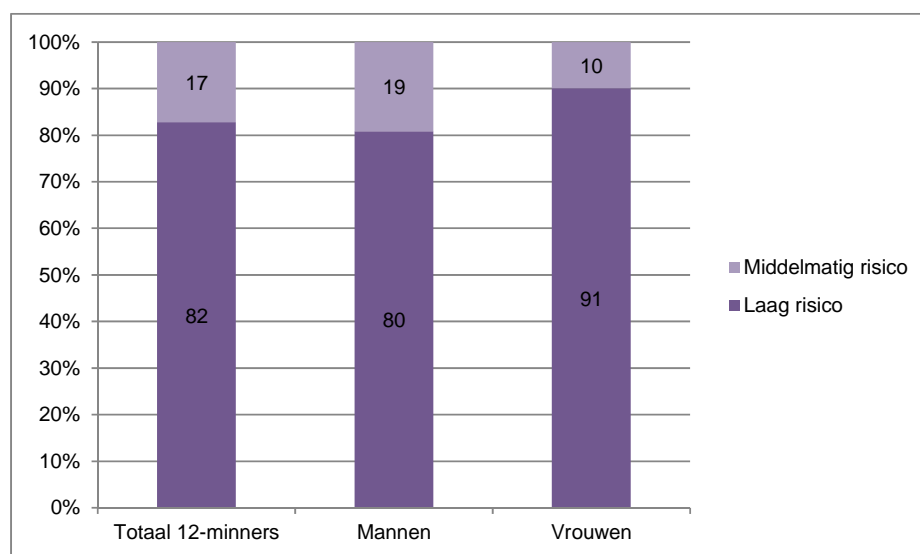
- *Laag risico*: één melding van een delict in 2010 en 2011
- *Middelmatig risico*: één melding van een zwaar delict (dierenkwelling, brandstichting, zedendelicten, openlijke geweldpleging, roofoverval, doodslag) en/of 2 tot en met 5 meldingen van een ander delict in 2010 en 2011
- *Hoog risico*: recidive van een zwaar delict (of twee of meer meldingen van een zwaar delict) en/of meer dan 5 meldingen van overige delicten.

De overgrote meerderheid van de 12-minners valt in de lage risicogroep: 3.030 van de 3.700 12-minners (82%) is in die periode van 2 jaar één keer als verdachte geregistreerd voor een licht delict (zie figuur 3). Een klein deel (17%) valt in de middelmatige risicogroep: zij zijn voor een zwaar

Noot 8 De indeling in risicogroep is gebaseerd op een vergelijkbare indeling in het signaleringsinstrument ProKid SI-12. Het verschil is dat in dit onderzoek alleen gekeken is naar kinderen die als verdachte zijn geregistreerd en bij de indeling geen rekening wordt gehouden met andere rollen waarin kinderen geregistreerd zijn en met de registraties op het woonadres. Bovendien kijkt ProKid naar een periode van 5 jaar en in dit onderzoek is naar een periode van 2 jaar gekeken.

delict of voor maximaal vijf lichte delicten als verdachte geregistreerd. Een heel klein aantal 12-minners (1%) valt in de hoge risicogroep. Het aantal kinderen in die groep is te klein om uitsplitsingen te maken en worden daarom niet gerapporteerd in de tabellen van het CBS. Het percentage kinderen dat recidiveert komt overeen met het geschatte percentage in Loeber et al (2010) van 15%.

Figuur 3.3 12-minners in de BVH-registratie van de politie (2010-2011) totaal, mannen en vrouwen naar risicogroep (%)

Meisjes vallen relatief vaker dan jongens in de lage risicogroep. Bijna alle meisjes (91%) zijn eenmaal in de periode van 2 jaar als verdachte geregistreerd. Bij de jongens is dat 80%. In de leeftijdsgroepen zijn geen grote verschillen zichtbaar. Het percentage kinderen in de verschillende leeftijdsgroepen dat in de lage risicogroep valt is vergelijkbaar (zie figuur 3.3).

3.3 12-minners onder migrantenkinderen

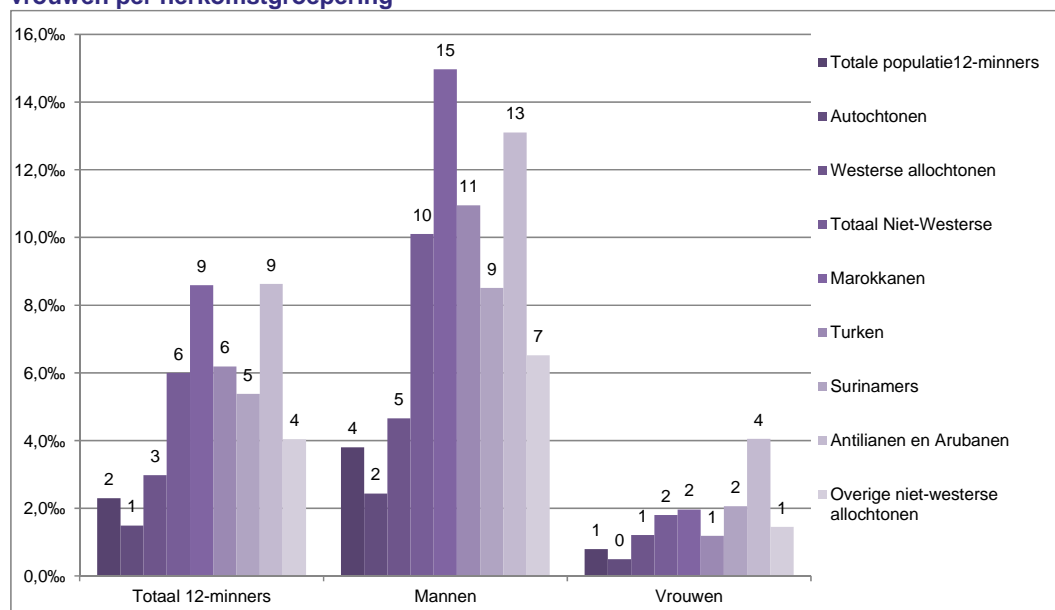
In deze paragraaf kijken we specifiek naar het aandeel migrantenkinderen onder de 12-minners. Er is hierbij alleen gekeken naar 1ste en 2de generatiemigrantengroepen. Van het totaal aantal 12-minners (3700) is de helft autochtoon. Van de 12-minners uit migrantengroepen hebben de meeste een Marokkaanse, Turkse, overige niet-westerse allochtonen of Westerse herkomst (zie tabel B2 in bijlage 2).

Aandeel in de totale groep

Figuur 3.4 geeft een overzicht van het aandeel 12-minners dat als verdachte is geregistreerd als promillage van de totale bevolking in de betreffende populatie per herkomstgroepering (zie tabel B1 in bijlage 2 voor uitgebreidere cijfers, waarbij tevens de significantie is vermeld).

Figuur 3.4

Aandeel 12-minners in de BVH-registratie van de politie (2010-2011) van de betreffende populatie op 1 januari 2011 in ‰ per type eerste delict in totaal 12-minners, mannen en vrouwen per herkomstgroepering

Gemiddeld zijn 2 op de 1.000 4 tot 12 jarigen in 2010 en 2011 als verdachte geregistreerd. Het aandeel 12-minners onder de autochtone kinderen is echter significant lager dan onder de kinderen uit migrantengroepen: 1,5 op 1000 versus 6 op 1.000 voor alle niet-westerse allochtone groepen samen. De oververtegenwoordiging geldt voor alle migrantengroepen, maar is het grootst bij Marokkaanse en Antilliaanse en Arubaanse 12-minners (beide 8,6‰).

Aandeel rekening houdend met achtergrondkenmerken

Uit figuur 3.4 blijkt tevens dat de oververtegenwoordiging van kinderen uit migrantengroepen nog sterker is als we alleen naar de jongens kijken: bij autochtone jongens is 2 op de 1.000 jongens als verdachte geregistreerd, bij niet-westerse allochtonen is dit 10 op de 1.000 en 15 en 13 op de 1.000 onder Marokkaanse en Antilliaanse/Arubaanse jongens.

Bij de meisjes zien we alleen een significante oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse meisjes ten opzichte van de autochtone meisjes: 4,1‰ versus 0,5‰. Ook het totaal aandeel meisje van niet-westerse allochtone herkomst is significant groter dan bij autochtone meisjes.

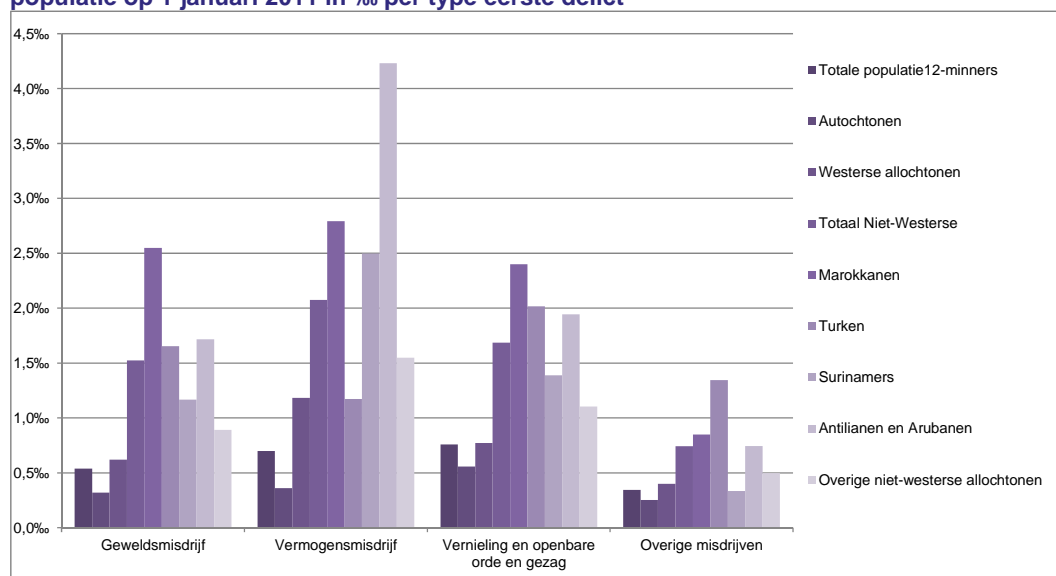
De oververtegenwoordiging van kinderen uit de migrantengroepen onder 12-minners neemt toe met de leeftijd (zie hiervoor tabel B1 in bijlage 2). In de leeftijdscategorieën 4 tot en met 8 jaar zien we alleen een oververtegenwoordiging van de totale groep niet-westerse allochtonen, maar nog niet van de onderscheiden migrantengroepen. De oververtegenwoordiging van Marokkaanse kinderen begint op 9 jarige leeftijd, van Turkse kinderen en kinderen van overige niet-westerse achtergrond op 10 jarige leeftijd. De oververtegenwoordiging is het sterkst bij 11-jarigen. Zo zien we bijvoorbeeld dat 31 op de 1.000 Marokkaanse kinderen en 29 op de 1.000 Antilliaanse en Arubaanse kinderen als verdachte zijn geregistreerd. Bij autochtone kinderen is dit 5 op de 1.000.

Ook onder de overige door ons onderscheiden migrantengroepen is de oververtegenwoordiging groot: tussen 14‰ en 21 ‰ op 11 jarige leeftijd.

Aandeel rekening houdend met delict geschiedenis type delict

Als we kijken naar het type delict dan zien we voor de totale groep niet-westerse allochtonen een significante oververtegenwoordiging in vergelijking met autochtone kinderen voor de vier onderscheiden categorieën delicten. Het beeld onder de verschillende migrantengroepen is meer divers (zie figuur 3.5 en tevens tabel B1 in bijlage 2):

Figuur 3.5 Aandeel 12-minners in de BVH-registratie van de politie (2010-2011) van de betreffende populatie op 1 januari 2011 in ‰ per type eerste delict

- Marokkaanse kinderen zijn oververtegenwoordigd bij geweldsmisdrijven, vermogensmisdrijven en misdrijven vernieling en openbaar gezag, maar niet bij overige misdrijven.
- Turkse kinderen zijn oververtegenwoordigd bij geweldsmisdrijven, misdrijven vernieling en openbaar gezag, maar niet bij vermogensmisdrijven.
- Surinaamse kinderen zijn bij geen van de categorieën oververtegenwoordigd.
- Antilliaanse en Arubaanse kinderen zijn oververtegenwoordigd bij geweldsmisdrijven, vermogensmisdrijven en misdrijven vernieling en openbaar gezag, maar niet bij overige misdrijven.
- Kinderen met een westerse allochtone achtergrond zijn oververtegenwoordigd bij vermogensmisdrijven.

De oververtegenwoordiging van Marokkaanse kinderen is het grootst bij geweldsmisdrijven en misdrijven openbare orde en gezag. Bij vermogensmisdrijven is de oververtegenwoordiging van Antilliaanse en Arubaanse kinderen het grootst. Bij overige misdrijven (dit zijn met name vuurwerk gerelateerde misdrijven) is de oververtegenwoordiging van Turkse kinderen het grootst.

Aandeel rekening houdend met delict geschiedenis risicogroep

Kijken we naar de indeling in risicogroepen dan blijkt dat in de lage risicogroep alle migrantengroepen (westers en niet-westerse en de onderscheiden groepen) oververtegenwoordigd

zijn (zie tabel B1 in bijlage 2). Bij de middelmatige risicogroep zien we alleen een oververtegenwoordiging van Marokkaanse, Turkse, Antilliaanse en Arubaanse kinderen en de totale groep van niet-westerse allochtonen.

3.4 Vergelijking resultaten met uitkomsten zelf gerapporteerde delinquentie WODC-monitor

In 2010 is onderzoek gedaan naar zelf gerapporteerd delinquentgedrag van 10 en 11-jarigen met behulp van de Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit (MJZ) van het WODC.

De uitkomsten van de monitor van het WODC in 2010 laten het volgende beeld zien:

In 2010 zegt 17% van de 10- en 11-jarigen zich schuldig te hebben gemaakt aan een of meerdere delicten.

Lichte geweldsdelicten worden het meest gemeld. Ruim een op de tien (12%) 10- en 11-jarigen zegt een of meerdere geweldsdelicten te hebben gepleegd. Iets meer dan een op de twintig geeft aan zich schuldig te hebben gemaakt aan een vermogensdelict of een vernieling of openbare orde delict (beide 6%). Het gaat om relatief (ten opzichte van oudere jeugd) lichte feiten zoals slaan zonder verwonding, diefstal op school, bekladden van muren, etc.

Met betrekking tot migrantenkinderen zijn de resultaten uit de monitor van het WODC dat de prevalentie van zelf gerapporteerde delinquentie tussen de verschillende herkomstgroepen⁹ varieert: van 13% onder de Marokkaanse 10 en 11-jarigen tot 20% onder kinderen uit overige allochtone herkomstgroepen. De prevalenties onder de verschillende herkomstgroepen zijn statistisch niet significant. De prevalentie van zelf gerapporteerde delinquentie is bij (10- en 11-jarige) Marokkaanse kinderen lager dan onder andere herkomstgroepen. Dit beeld wijkt dus sterk af van de uitkomsten van ons eigen onderzoek op grond van de politiedata.

Wel valt onder Marokkaanse en Turkse kinderen de relatieve oververtegenwoordiging van geweld ten opzichte van andere type delicten op. De hoogste prevalenties van zelf gerapporteerde daderschap komen voor onder Antilliaanse 12-minners en 12-minners van overige afkomst.

De verschillen tussen de politiedata en de resultaten van het WODC-onderzoek kan verklaard worden met de bevinding uit eerder onderzoek van van der Laan en Blom (2010) dat bij bepaalde herkomstgroepen sprake is van een structurele onderrapportage van zelf gerapporteerde delinquentie. Zo is de prevalentie van zelf gerapporteerde delinquentie bij Marokkaanse kinderen lager dan andere herkomstgroepen.

Noot 9 Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende herkomstgroepen: Autochtoon, Marokkaans, Turks, Surinaams, Antilliaans en overige herkomstgroepen.

4 Risico- en beschermende factoren 12-minners

In dit hoofdstuk bespreken we de risico- en gunstige (of beschermende) factoren voor het ontwikkelen van delinquent gedrag op jonge leeftijd. Vroege starters of 12-minners hebben al vroeg in hun leeftijd te maken met verschillende risicofactoren. Beschermende factoren remmen de ontwikkeling van delinquent gedrag af. We bespreken eerst de algemene risico- en beschermende factoren van vroege starters in de basisschoolperiode. Vervolgens gaan we in op herkomst-specifieke factoren voor diverse groepen migrantenkinderen. Daarbij gaan we vooral in op te beïnvloeden factoren. We sluiten het hoofdstuk af met hoe volgens de literatuur in interventies migrantengroepen bereikt kunnen worden en hoe met herkomst-specifieke factoren rekening kan worden gehouden. De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de literatuurstudie, interviews met experts en met uitvoerders/vertegenwoordigers van vier erkende interventies.

4.1 Opzet deelonderzoek literatuurstudie

Voor het in kaart brengen van algemene risicofactoren voor 12-minners hebben we ons vooral gebaseerd op de publicatie: *Misdadigers van morgen? Over ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugd-delinquenten onder de twaalf-minners* van Loeber et al (2010) en de Nederlandse versie van de *Early Assessment Risk List (EARL)* (de Ruiters, et al 2010). Daarnaast is in de literatuur gezocht naar onderzoeken over herkomst-specifieke factoren bij 12-minners uit de vier geselecteerde migrantengroepen. Dit leverde vooral informatie op over Marokkaanse en Antilliaanse herkomst-specifieke factoren. Er is nauwelijks onderzoek gedaan naar en/of gepubliceerd over herkomst-specifieke factoren bij Turkse en Surinaamse migrantengroepen. Voor een overzicht van de gebruikte literatuur verwijzen we naar de literatuurlijst in de bijlage.

Om de herkomst-specifieke factoren verder in de kaart te brengen zijn interviews gehouden met de volgende experts:

- Trees Pels (Verweij Jonker Instituut)
- Lieke van Domburgh (VU afdeling kinder- en jeugdpsychiatrie),
- Ibrahim Yerden (UVA faculteit Maatschappij en gedragswetenschappen)
- Iliass El Hadioui (Erasmus Universiteit,...)
- Jacqueline Wientjes (ontwikkelaar Prokid) (schriftelijk)

Om na te gaan hoe in erkende generieke interventies migrantengroepen bereikt kunnen worden en op welke herkomst-specifieke risicofactoren deze interventies zich richten hebben interviews plaatsgevonden met ontwikkelaars/vertegenwoordigers van vier erkende interventies:

- Marijke Gallema over Homestart
- Cecile Winkelman over Triple P (meer specifieke Triple P Divers)
- Nita van Veluw over Ouders van Tegendraadse Jeugd
- Gonnie Albrecht over Parent Management Training Oregon (PMTO)

4.2 Algemene risico- en gunstige factoren

Wat zijn risico- en gunstige factoren?

In dit onderzoek zijn we op zoek gegaan naar risico- en gunstige factoren voor de ontwikkeling van probleemgedrag en crimineel gedrag op jonge leeftijd. Risicofactoren zijn die gebeurtenissen of omstandigheden die samenhangen met een toenemende waarschijnlijkheid op het ontwikkelen, toenemen of voortzetten van crimineel gedrag op jonge leeftijd. Gunstige factoren zijn gunstige gebeurtenissen of omstandigheden die samenhangen met een lager risico op het ontwikkelen, toenemen of voortzetten van crimineel gedrag op jonge leeftijd. Zij remmen als het ware die ontwikkeling af (Loeber, Slot & Stouthamer-Loeber, 2010). In de literatuur wordt ook gesproken van beschermende factoren. Dit zijn eigenlijk gunstige factoren in situaties waarin een individu is blootgesteld aan risicofactoren. Zij verhogen de draagkracht van een individu/gezin.

Gunstige factoren vertegenwoordigen vaak de andere pool of het omgekeerde van risicofactoren (Loeber et al 2010). Factoren kunnen ook een unieke risicocomponent hebben. Zo heeft bijvoorbeeld alcohol- en drugsgebruik alleen een risicocomponent: het gebruik van deze middelen is een risicofactor voor het ontwikkelen van delinquent gedrag, maar het niet gebruiken is geen beschermende factor (Van der Laan & Blom, 2006). Daarnaast zijn er ook factoren die gemengde gunstige en risico-effecten hebben. Het verschijnen van zowel risicofactoren als gunstige factoren wordt bepaald door de ontwikkelingsfase van een kind. Sommige factoren zullen aanwezig zijn bij de geboorte, terwijl andere zich later manifesteren.

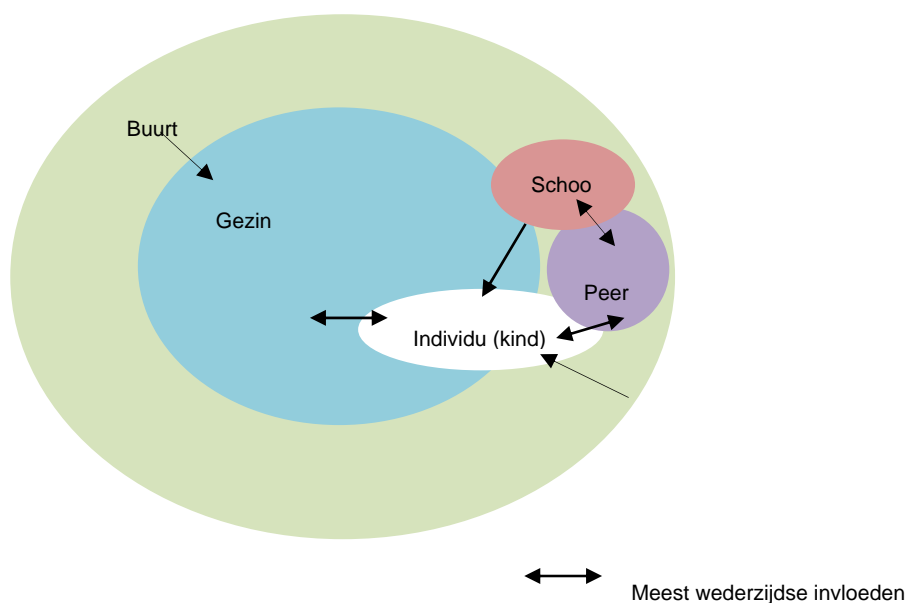
De cumulatie van risicofactoren verhoogt de kans op de ontwikkeling van crimineel gedrag. Vroege starters krijgen vaak op jonge leeftijd al te maken met verschillende risicofactoren. Deze hangen met elkaar samen, versterken elkaar en zorgen er gezamenlijk voor dat probleemgedrag en crimineel gedrag ontwikkeld wordt. Onderzoek heeft aangetoond dat een opeenstapeling van risicofactoren de kans op latere problemen aanzienlijk verhoogd (Loeber et al 2010). Daarnaast zijn waarschijnlijk gunstige factoren – net als risicofactoren - met elkaar verbonden. Dat wil zeggen dat de ene gunstige factor de weg vrij kan maken voor de volgende. Bijvoorbeeld verbinding met prosociale leeftijdsgenoten kan prosociaal gedrag teweegbrengen, wat vervolgens – als het eenmaal door een individueel kind is overgenomen – de waarschijnlijkheid kan doen afnemen dat een kind betrokken raakt bij criminele activiteiten (Loeber et al 2010).

Algemene risico- en gunstige factoren voor en in de basisschoolleeftijd

In de literatuur worden risico- en beschermende factoren doorgaans in de volgende domeinen onderscheiden:

- 1 het individu (het kind)
- 2 het gezin
- 3 de leeftijdsgenoten (peers)
- 4 de school
- 5 de buurt

Onderstaande figuur laat zien hoe wordt gedacht over de nesteling van risicofactoren gedurende de ontwikkeling (Loeber et al 2010). Het jonge kind wordt het meest beïnvloed door gezinsfactoren die op hun beurt onder invloed staan van buurffactoren. In de loop van hun ontwikkeling worden kinderen mobieler en actiever in de keuze van de omgeving waarin ze zich ophouden, waarbij iedere omgeving haar eigen risico- en gunstige factoren met zich meebrengt.

Bron: Loeber, R., Slot W., Van der Laan P. e.a.. *Misdadigers van Morgen? Over de ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquentie onder twaalfminners.* (2010)

Risicofactoren per ontwikkelingsfase

In onderstaande tabel staan de factoren weergegeven per ontwikkelingsfase tot en met de basisschoolperiode¹⁰. We hebben ons hierbij gebaseerd op de publicatie: *Misdadigers van morgen? Over ontwikkeling en effectieve aanpak van jeugddelinquenten onder de twaalf-minners* van Loeber et al (2010) en dit aangevuld met recente onderzoeken. Op basis van de screening van deze factoren kan een schatting worden gemaakt van het risico op het ontwikkelen van crimineel gedrag. Kennis hebben van risico- en gunstige factoren betekent echter niet dat er middelen zijn om iedere factor te beïnvloeden. Sommige risico (en gunstige) factoren (bijvoorbeeld alleenstaand ouderschap) zijn niet of nauwelijks te beïnvloeden.

Noot 10 In bijlage 3 is de tabel opgenomen met de gunstige factoren gerangschikt naar ontwikkelingsperiode en domein. Het merendeel van die gunstige factoren zijn het tegenovergestelde van de risicofactoren. In die tabel hebben we de factoren die beïnvloedbaar zijn en dus aangrijpingspunt voor preventieve en curatieve interventies cursief weergegeven.

Tabel 4.1 Risicofactoren rond de geboorte, voorschoolse periode en basisschoolperiode

Domein	1 Rond de geboorte	2 Voorschoolse periode	3 Basisschoolperiode
Kind	Laag IQ	Voortzetting kind factoren 1 <i>plus</i>	Voortzetting kind factoren 1 <i>plus</i>
	Negatieve emotionaliteit	Nieuwe factoren	Voortzetting kind factoren 2 <i>plus</i>
	Blootstelling aan giftige stoffen voor de geboorte	Ontwikkelingsachterstanden	Nieuwe factoren
	Complicaties zwangerschap en/of geboorte	Taalproblemen	Sociaal isolement
	Problemen rond de geboorte	Gebrek aan schuldgevoel	Zwakke sociale vaardigheden
		Ongevoelig gedrag	'Denkfouten' samenhangend met agressie
		Positieve houding t.o.v. probleemgedrag	Zwakke leerprestaties (onderpresteren op school)
		Impulsief / gewaagd gedrag	Lage schoolmotivatie
		Aandachtsproblemen (ADHD)	Positieve houding t.o.v. criminaliteit
		Zwakke vaardigheden m.b.t. plannen, vooruitkijken en problemen oplossen	Positieve houding t.o.v. drugsgebruik
		Verzet tegen discipline	Negatieve levenservaringen
		Gedragsproblemen (m.n. in combinatie met ADHD) (Koot et al 2010)	Zwak in plannen van toekomst
			Vroege puberteit/rijpheid (m.n. bij meisjes)
			Negatieve houding t.o.v. autoriteit
			Gebrek aan schuldgevoel
		Voor het 12 ^e jaar politiecontacten	
		Spijbelen	
Gezin	Lage sociale status	Voortzetting gezinsfactoren 1 <i>plus</i>	Voortzetting gezinsfactoren 1 <i>plus</i>
	Groot gezin	Nieuwe factoren	Voortzetting gezinsfactoren 2
		Niet-consistente opvoeding / disciplineren	Nieuwe factoren
	Werkloosheid van ouders / afhankelijk van uitkering	Fysieke straf	Zwakke relatie en communicatie ouders-kind

	Gezinscriminaliteit	Kindermishandeling en/of verwaarlozing	Gering toezicht
	Psychopathologie van ouders	Afwijkend gedrag van broertjes en zusjes	Lage ambities m.b.t. kind
	Drugsgebruik van ouders	Opeenvolging van meerdere verzorgers	
	Laag onderwijsniveau ouders	Zware stress ouders	
	Tienermoederschap	Sociaal isolement	
	Eenoudergezin	Slechte relatie tot partner	
		Positieve houding ouders t.o.v. probleemgedrag	
		Antisociale waarden en gedrag ouders	
		Discontinuïteit opvoeding	
		Autoritaire opvoedingsstijl of extreem weinig regels (Koot et al 2010, Prinzie et al 2010)	
		Opeenvolging van meerdere verzorgers	
Leeftijdgenoten		Nieuwe factoren	Voortzetting factoren leeftijdgenoten 2 <i>plus</i>
		Afwijzing door leeftijdgenoten	Nieuwe factoren
		Pesten en gepest worden	Criminaliteit van leeftijdgenoten
			Drugsgebruik door leeftijdgenoten
School			Nieuwe factoren
			Hoge mate van afwijkend gedrag op school
			Zwakke schoolorganisatie
			Negatieve attitude naar school
Buurt		Weinig voorzieningen in buurt	Nieuwe factoren
			Achterstandswijk
			Veel buurtcriminaliteit

4.3 Herkomstspecifieke risicofactoren

In de literatuur hebben we gekeken naar relevante studies over herkomst-specifieke risico- en gunstige factoren bij twaalf-minners. Het meeste onderzoek op dit terrein is uitgevoerd naar kinderen met een Marokkaanse achtergrond en in iets mindere mate naar kinderen met een Antilliaanse/Arubaanse achtergrond. In de literatuur is nauwelijks onderzoek te vinden naar risico- en gunstige factoren bij kinderen met een Turkse en Surinaamse achtergrond. Ook de geïnterviewde experts hebben met name kennis van herkomstspecifieke factoren bij Marokkaanse en Antilliaanse kinderen. De geïnterviewde expert over de Turkse migrantengroep geeft aan dat veel van de risicofactoren bij Marokkaanse migranten ook van toepassing zijn voor Turkse migranten. De herkomstspecifieke factoren uit de literatuur en die door de experts zijn genoemd zijn in tabel 2 en 3 in bijlage 3 weergegeven voor de vier onderscheiden migrantengroepen. Het gaat hierbij om herkomstspecifieke factoren (factoren die alleen voorkomen binnen de migrantengroepen) of algemene factoren die vaker voorkomen binnen de migrantengroepen en/of een specifieke culturele invulling hebben binnen die groepen. Hieronder beschrijven we een selectie van factoren die vaker genoemd worden in de literatuur en die aangrijpingspunten vormen voor interventies en beleid.

Kinderen uit migrantengroepen hebben een grotere kans op meerdere risicofactoren

Voor dat we ingaan op de herkomst-specifieke factoren willen we opmerken dat de experts aangeven dat *het type risicofactoren* van 12-minners uit migrantengroepen niet heel erg verschillend zijn van die van autochtone 12-minners (bij adolescenten zijn er meer verschillen). Maar kinderen uit migrantengezinnen hebben wel een grotere kans om met *meerdere* risicofactoren te maken te krijgen. Kinderen uit migrantengroepen wonen bijvoorbeeld relatief vaker in gezinnen met een lage sociale economische status, in achterstandswijken met meer criminaliteit, onveilige buurten met slechte woningen. Binnen sommige migrantengroepen komen eenoudergezinnen relatief vaker voor. Een risicofactor. Uit de literatuur blijkt dat de negatieve gevolgen van het opgroeien in een eenoudergezin doorgaans hun oorzaak vinden in een combinatie van factoren. Stress als gevolg van armoede en conflicten voor/rond of na de scheiding kunnen leiden tot een verminderde kwaliteit van de ouder-kind relatie en verminderde controle en ondersteuning. Alleenstaande ouders kunnen de opvoedingsverantwoordelijkheid niet delen. Dit kan de opvoeding verzwaren. Bij alleenstaande ouders uit de Marokkaanse, Turkse en Antilliaanse migrantengroepen geldt bovendien dat zij hier weinig terug kunnen vallen op een familienetwerk of informeel netwerk.

Homestart: doorbreken van sociaal isolement van moeders/gezinnen

Homestart richt zich op jonge gezinnen (minimaal een kind onder de 6 jaar) en op wat zich in en rondom het huis afspeelt. Aan de gezinnen (vaak moeders) wordt een vrijwilliger gekoppeld die het gezin een halve dag per week bezoekt. Vrijwilligers bieden steun, vriendschap en praktische hulp bij gezinnen die thuis stress ervaren. De meeste ouders vragen om een luisterend oor of een praatpaal. Een gering sociaal netwerk wordt vaak als risicofactor gesignaleerd. Moeders zijn vaak geïsoleerd of alleen thuis. Via de vrijwilliger komen ze uit hun isolement. Veel geïsoleerde migrantengezinnen missen een rolmodel voor opvoeding in hun eigen omgeving. In hun cultuur wordt vaak geleerd van anderen/rolmodellen in de groep/familie. De vrijwilliger kan hierin een rol vervullen. Daarnaast organiseert Homestart ook groepsactiviteiten voor de deelnemende gezinnen. Hierdoor komen ze in contact met andere ouders, vindt er uitwisseling plaats en wordt het sociaal isolement doorbroken. Het bereik van migrantengezinnen door Homestart is groot (60 tot 70% in sommige gemeenten, in andere 30 tot 40%). Ze beschikken over een divers bestand aan vrijwilligers, maar dat is nog niet divers genoeg. Er zijn naar verhouding minder Turkse en Marokkaanse vrijwilligers. Vrijwilligerswerk is binnen die cultuur ook minder bekend. Gezinnen kunnen zelf kiezen of ze een vrijwilliger willen uit hun eigen cultuur of niet. Sommige kiezen bijvoorbeeld bewust voor een Nederlandse vrijwilliger omdat ze contact willen met de Nederlandse samenleving en Nederlands willen oefenen.

Kind specifieke factoren

In de literatuur wordt bij *Marokkaanse* kinderen een *taalachterstand of taalproblemen* als risicofactor benoemd. Paalman et al (2010) vonden dat Marokkaanse kinderen met politiecontacten voor het 12de jaar een grotere leesachterstand hadden dan Marokkaanse kinderen zonder politiecontacten. Ook bij *Antilliaanse* kinderen wordt taalachterstand als risicofactor in onderzoek gevonden (Distelbrink 2008). Daarbij moet wel onderscheid gemaakt worden tussen de eerste en tweede generatie 'ouders'. De eerste generatie zijn vooral (jonge) mannen en vrouwen die de afgelopen twee decennia naar Nederland zijn geëmigreerd vanuit hoop op positieverbetering, deels alleenstaand of met hun ouder of kinderen. De tweede generatie zijn ouders die in Nederland zijn opgegroeid en hebben een goede opleiding en goede taalbeheersing van het Nederlands. De opeenstapeling van risicofactoren geldt zeker bij de kinderen en tienermoeders. Deze komen vaker voor binnen de Antilliaanse migrantengroep (Distelbrink 2008).

Ouders van Tegendraadse Jeugd: niet bagatelliseren maar aanpakken en voorbeeldgedrag van ouders

ouders van tegendraadse jeugd is een pakket aan opvoedingsondersteunende interventies voor ouders van jeugdigen tussen acht en zestien jaar met een (verhoogd risico op) politiecontact wegens het plegen van strafbare feiten. Afhankelijk van de zwaarte van problematiek, wordt een interventie gekozen die bij de ouders past. Het gaat onder meer om lichte interventies, zoals themabijeenkomsten, opvoedworkshops, bijeenkomsten voor ouders van een jeugdgroep en individuele opvoedgesprekken. Maar er zijn ook zwaardere, intensieve gedragsinterventies, waaronder een oudercursus, een oudertraining en een individuele training 12-min en 12-plus. Bij 12-minners wordt benadrukt dat delictgedrag voor kinderen op die leeftijd ontwikkelingspsychologisch niet bij deze ontwikkelingsfase past. Dus het is van belang hier serieus op in te gaan en te onderzoeken hoe groot of klein het probleem is. Sommige ouders bagatelliseren het gedrag, doen het af als kattenkwaad. Het is van belang om bij die ouders het gesprek aan te gaan (en snel nadat het kind in aanraking is geweest met de politie) over wat de consequenties zijn van het gedrag: *wat betekent het voor het kind, voor zijn toekomst, maar ook voor de ouders.*

Bij kinderen onder de 12 jaar moeten de opvoedingsvaardigheden anders worden toegepast dan bij adolescenten. Daarom is er een aparte 12-min training ontwikkeld. Bij 12-minners hebben ouders het nog voor het zeggen, speelt voorbeeldgedrag nog een grote rol, en hebben ouders nog grote invloed op de gewetensontwikkeling van hun kinderen. Ouders wordt geleerd grenzen te stellen die passen bij de leeftijd, te investeren in een betrokken contact, toezicht te houden, problemen op te lossen en gewenst gedrag te belonen. Communicatie met hun kind is cruciaal zonder te streng te zijn en teveel er boven op want dat leidt juist tot heimelijk gedrag.

Voor de *Turkse* migrantengroep – maar dit geldt ook voor de *Marokkaanse* migrantengroep – worden *huwelijken tussen neven en nichten* als risicofactor benoemd door de verhoogde kans op erfelijke aandoeningen en sociale problemen. Zo is bekend dat het aandeel kinderen met een licht verstandelijke beperking groter is onder de Marokkaanse migrantengroep. Kinderen met een licht verstandelijke beperking hebben dan weer meer kans om op jonge leeftijd crimineel gedrag te ontwikkelen (Teeuwen, 2012).

Gezin

De meeste herkomstspecifieke risicofactoren in de literatuur hebben te maken met het gezin en de opvoeding. Het opvoeden en opgroeien in twee culturen is lastig. Ouders monitoren hun kinderen minder omdat ze minder op de hoogte zijn van de specifieke vereisten van onze maatschappij.

Specifieke factoren ten aanzien van opvoeding

Bij *Marokkaanse gezinnen* worden verschillende risicofactoren op dit vlak genoemd. Er is sprake van een gebrekkig pedagogisch klimaat en handelingsverlegenheid van de ouders. Dit gaat gepaard met te weinig structuur in de opvoeding en dagindeling. Er vindt een relatief autoritaire controle van kinderen plaats en een niet-leeftijdsadequate manier van disciplineren waarbij frequent gebruik wordt gemaakt van straffen. Dit heeft als gevolg dat het verinnerlijken van normen en waarden bij kinderen wordt bemoeilijkt en leidt tot minder empathie en schuldbesef. Daarnaast wordt aangegeven dat ouders vaak niet op een lijn zitten in de opvoeding: moeders zijn vaak te

beschermend en vaders gebruiken vaak de harde hand of zijn afwezig en te weinig actief betrokken bij de kinderen en de opvoeding (Pels 2008). Weinig toezicht van vader is een risicofactor voor vroege politiecontacten bij kinderen van Marokkaanse herkomst (Adriaanse et al 2010).

Ondersteuning van moeder en toezicht door moeder op de kinderen is daarentegen een gunstige of beschermende factoren voor politiecontacten (Adriaanse et al). Gezinnen met een opeenstapeling van risicofactoren verkeren ook vaak in een sociaal isolement (Pels 2008). Ervaren sociale ondersteuning door het gezin en betrokkenheid van ouders bij school zijn gunstige factoren. (Adriaanse et al, 2010)

Ook bij *Turkse gezinnen* worden risicofactoren in het pedagogisch gezinsklimaat genoemd. Er komen relatief vaak conflicten tussen ouders voor (die mogelijk leiden tot huiselijk geweld). Doordat ouders geen goede relatie hebben wordt er weinig overlegd over de opvoeding. Het vasthouden aan traditionele opvoedingskenmerken, zoals een sekse specifieke opvoeding en de nadruk op schaamte zorgt ervoor dat er geen vertrouwelijke en open sfeer is het gezin in.

Bij Antilliaanse gezinnen wordt aangegeven dat bij laaggeschoolde ouders een sterke nadruk ligt op conformiteit in combinatie met strenge fysieke straffen en weinig uitleg van regels. (Distelbrink , 2008). Ook bij deze gezinnen is er sprake van een zwakke pedagogische infrastructuur.

De afwezigheid van vaders of onregelmatig contact met de uithuiswonende vader is een risicofactor die bij alle migrantengroepen – ook bij de *Surinaamse migrantengroep* – frequent wordt genoemd (Distelbrink, 2000).

Parent Management Training Oregon (PMTO): ouders effectieve opvoedings-strategieën aanleren

PMTO is bedoeld voor ouders en kinderen met (ernstige) gedragsproblemen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar. Het gaat daarbij vooral om open of heimelijk externaliserend probleemgedrag. De gedragsproblemen van kinderen worden behandeld door hun ouders effectieve opvoedingsstrategieën aan te leren. PMTO grijpt hiermee in op de algemene risicofactoren voor het ontwikkelen van crimineel gedrag bij kinderen maar biedt ook goede aangrijpingspunten voor ouders uit migrantengroepen. Het stellen van grenzen en disciplineren van kinderen, zicht/toezicht houden en positieve betrokkenheid worden aangeleerd. Er wordt aangesloten bij het toekomstperspectief van het kind: wat wil je later voor je kind en wat moet je daar voor regelen. Hierbij wordt aangesloten bij waarden/normen en de leefwereld van ouders. De therapeuten worden hierin speciaal op geschoold. Omdat dagelijks terugkomende momenten (zoals eten, slapen gaan) worden gebruikt in het rollenspel om gedrag te laten zien en oefenen wordt ook aangesloten bij de risicofactor dat in migrantenmigranten het ontbreken van een duidelijke dagindeling en –structuur als risicofactor wordt benoemd. Zijdelings wordt ook ingegrepen op het sociaal isolement van het gezin. Zo worden ouders bijvoorbeeld gevraagd om een telefoonboekje aan te leggen van de kinderen/gezinnen waar het kind soms mee buiten of thuis speelt. Sterke punten in de interventie voor het aansluiten bij migrantengroepen zijn het gebruik pictogrammen en rollenspel, zoveel mogelijk 'cultuur neutrale' illustraties, het geven van de interventies op een voor ouders 'veilige plek'(bijvoorbeeld de school) en het tussentijds telefonisch contact houden met ouders. Het bereik van ouders uit migrantengroepen is sterk afhankelijk van de mate waarin de uitvoerende instelling migrantengroepen kan bereiken en contacten heeft met sleutelfiguren in het netwerk van migrantengroepen.

Niet conventionele waarden en normen en gezinscriminaliteit

Binnen de drie migrantengroepen – Marokkaanse, Turkse, Antilliaanse – wordt het hebben van gezinsleden die crimineel gedrag vertonen benoemd als risicofactor. Bij Marokkaanse kinderen komt daar nog expliciet bij dat het hebben van een oudere broer op zich al een risicofactor is (Paalman et al 2010). Bij Antilliaanse gezinnen wordt het hebben van niet conventionele normen en waarden genoemd. Armoedeproblematiek zorgt er voor dat soms ook alleenstaande moeders betrokken zijn bij lichte criminaliteit (Distelbrink, 2008, van San et al 2007).

Minderheid specifiek niveau

Een marginalisatiestrategie (maatschappelijk afwijkend gedrag wordt gelegitimeerd door te verwijzen naar armoede en discriminatie) en ervaren discriminatie zijn risicofactoren voor ontwikkelen van psychische problemen bij Marokkaanse kinderen (Paalman et al, 2010). Ook Pels (2008) benoemt een slachtofferhouding (wij-zij) als een risicofactor. Een sterke etnische identiteit, gerichtheid op Nederland en geloof zijn beschermende factoren voor de ontwikkeling van probleemgedrag (Paalman et al, 2010). Ook Yerden (2010) benoemt trots op Turkse herkomst en statusontlening hieraan als een beschermende factor. Binnen de Antilliaanse migrantengroep wordt een ambivalente houding tot Nederland als risicofactor gezien. De moeizame verhouding tussen Nederland en de Antillen vormt daarbij een belangrijke achtergrond. In reactie op ervaren negatieve beeldvorming ontwikkelen zij afstand tot de Nederlandse samenleving en op grond hiervan wordt regel overtredend gedrag gelegitimeerd door te verwijzen naar armoede en onderdrukking (Distelbrink 2008). Ook bij Marokkaanse jongeren is deze marginalisatiestrategie bekend (Pels, 2008).

Houding ten aanzien van instanties en hulpverlening

Marokkaanse en Turkse gezinnen en jongeren komen meestal pas in aanraking met jeugdzorg of hulpverlening als de problemen al van ernstige aard zijn. Er is een groot wantrouwen ten opzichte van hulpverlening en jeugdzorg. Jeugdzorg heeft vaak 'een slechte' naam in de zin dat zij de kinderen bij je weghalen. Marokkaanse gezinnen zijn vaak verdwaald in het Nederlandse zorg- en dienstverleningssysteem. Er is een slechte aansluiting van hulpverleningsinstanties op de behoeften van deze gezinnen (Pels, 2008, Yerden 2010). De schaamtecultuur zorgt er ook voor dat deze ouders/gezinnen geen openheid geven over eventuele problemen in de opvoeding. Zolang zij niet toegeven, behouden ze hun eer. Bij Marokkaanse gezinnen wordt ook expliciet genoemd dat zij minder vaak problemen bij of met hun kinderen signaleren c.q. onderkennen en vaker ontkennen (Pels, 2008 en Paalman et al, 2010).

Ook bij *Antilliaanse gezinnen* wordt de haperende interactie met jeugdzorg genoemd in de literatuur. Zij zoeken niet gemakkelijk steun in formele kring (Hulst, 1997) en er is sprake van een grote afstand en wantrouwen ten aanzien van professionals (Ostiana, 2007). Ook bij deze migrantengroep wordt genoemd dat de hulpverlening niet aansluit bij hun behoeften. Veel ouders weten niet waar ze terecht kunnen met hun problemen. Zij praten moeilijk over opvoedingsproblemen, mede in verband met vooroordelen over hun opvoeding die ze menen te ervaren in contacten met instanties. Daarnaast speelt ook bij deze migrantengroep 'schaamte' over problemen tegenover buitenstaanders een rol. Bij hun geringe behoefte aan hulp bij de opvoeding kan ook meespelen dat moeders de oorzaken van problemen vaak buiten het gezin leggen,

bijvoorbeeld slechte invloeden van leeftijdgenoten en problemen deels relativeren. Als ze steun willen, gaat het vooral om praktische hulp, financiële steun en steun bij advies schoolkeuze (Ostiana, 2007, Daal, 2004).

4.4 Eisen aan interventies

Op basis van het literatuuronderzoek, interviews met de experts en met de vertegenwoordigers van vier erkende interventies kunnen een aantal eisen worden geformuleerd waaraan interventies moeten voldoen willen ze migrantengroepen kunnen bereiken en willen ze ingrijpen op de herkomst-specifieke risicofactoren. Voor concrete voorbeelden over hoe dit kan verwijzen we naar de beschrijvingen van de good practices.

Zoals eerder gezegd verschillen risicofactoren van 12minners uit migrantengroepen niet heel erg van die van de autochtone 12minners. Cruciaal is onderliggende factor: ouders zijn lastig bereikbaar voor hulp. Het opgroeien in twee culturen is een lastige: ouders monitoren hun kinderen slechter en spelen minder goed in op de specifieke vereisten van onze maatschappij. Interventies die 12-min problematiek willen voorkomen en/of stoppen moeten zich vooral richten op de risicofactoren in het hele gezin. Dat wil zeggen dat er een combinatie is van interventies voor opvoedingsondersteuning en interventies voor gedrags/psychische problematiek van het kind.

Algemeen

Interventies die als veelbelovend of effectief te boek staan hebben veelal hun werkzaamheid bij etnische groepen niet bewezen; en als dat wel het geval is zijn ze meestal niet 'ecologisch' gevalideerd in Nederland. Ecologisch valide betekent dat de interventie voldoende aansluit bij de realiteit van migrantenouders en kinderen: bij hun overtuigingen, verwachtingen, normen, gedrag en interacties met betrekking tot problemen, hulpzoekgedrag en relaties met professionals (Pels et al 2009)>

Om interventies te kunnen screenen op hun geschiktheid voor (naar etniciteit) diverse doelgroepen, is de 'Meetladder Diversiteit Interventies' geconstrueerd (Pels et al., 2009). Een van de belangrijkste factoren die uit die meetladder maar ook uit de interviews met de uitvoerders van de interventies naar voren komt is de *culturele sensitiviteit* van de uitvoerende professionals. De professional moet in staat zijn aan te sluiten bij de leefwereld van de ouders in de migrantengroepen zowel wat betreft normen en waarden in de opvoeding als wat betreft het taalniveau van ouders. Dit is niet alleen van belang voor ouders uit migrantengroepen maar bijvoorbeeld ook voor autochtone ouders met een laag opleidingsniveau. Daarnaast zijn belangrijke randvoorwaarden dat er voldoende tijd en flexibiliteit in de interventies wordt ingebouwd om contact te leggen met moeilijk bereikbare jeugdigen en gezinnen. Niet alleen het bereiken van deze doelgroepen kost meer tijd, maar ook de uitvoering van de interventie kan meer tijd kosten. Zo is er bijvoorbeeld vaak extra telefonisch contact nodig tussen groeps- en individuele gesprekken.

In het generieke beleid moet in de secundaire preventie rekening gehouden worden dat ouders uit migrantengroepen een ander referentiekader hebben en gedrag anders interpreteren. De symptomen zijn ook anders. Als een van hun kinderen problemen veroorzaakt verwachten ze dat het kind gedisciplineerd wordt en het besef dat ze als ouders zelf iets moeten bijdragen is beperkt.

Het gaat erom slimme manieren te verzinnen om ouders zonder gezichtsverlies (erkennen wat je fout doet is lastig door schaamtecultuur) te laten meedoen.

Doelen en methoden

Interventiedoelen moeten worden vertaald in voor de cliënt belangrijke waarden, opvattingen en strategieën. De gehanteerde methoden moeten aansluiten bij de leefwereld van de jeugdigen en gezinnen uit migrantengroepen. Sommige interventies doen een sterk appèl op verbale of cognitieve vaardigheden en op een vermogen tot zelfverantwoordelijkheid of bereidheid tot psychologiseren, vaardigheden die bij laagopgeleide migranten niet altijd aanwezig zijn. Voor de interventies waar interviews gehouden zijn (Triple P, PMTO en Ouders van Tegendraadse Jeugd) gold ook de kritiek dat ze te talig zijn. Binnen deze interventies kan worden aangesloten bij het taalniveau van ouders door gebruik te maken van beelden (pictogrammen, beeldmateriaal, rollenspel) en door aangepaste/vereenvoudigde werkvormen of opdrachten.

Cliëntbetrokkenheid

Betrokkenheid van de jeugdigen en hun ouders bij de (nadere vormgeving van de) interventie kan de slaagkans verhogen. Hetzelfde geldt voor het betrekken van (sleutelfiguren uit) doelgroepen, zelforganisaties of cliëntorganisaties bij ontwikkeling/aanpassing van de interventie, bijvoorbeeld door behoefteonderzoek of andere vormen van raadpleging. Bij erkende interventies kan het aanpassen van een methodiek in verband met programma-integriteit en/of licentievoorwaarden niet altijd. De vertegenwoordigers van deze interventies geven aan dat sleutelfiguren uit het netwerk van migrantengroepen vooral een rol kunnen spelen in het informeren over een interventie en het toeleiden naar een interventie. Het succes van de interventie staat of valt met de mate waarin de professional in staat is aan te sluiten bij de leefwereld van de cliënt (cultuursensitiviteit van de professional).

Communicatie

Effectieve communicatie is essentieel voor de effectiviteit van een interventie. Zo nodig moet kunnen worden gecommuniceerd in de eigen taal van de ouders, of is er (voorlichtings)materiaal voorhanden in de eigen taal. Er moet rekening worden gehouden met de jeugdigen en hun ouders door middel van bijvoorbeeld aanpassing van taalgebruik, toepassing van andere dan talige communicatiemiddelen (pictogrammen, beelden, rollenspel) of van bij groepen bekende symbolen, concepten en gezegden (of vaker checken of de boodschap goed is begrepen). Bij minder talige ouders zijn professionals genoodzaakt zich meer te beperken tot de essentie van de boodschap.

Bereiken en vasthouden

Eén van de grootste vraagstukken in de (jeugd)zorg is die van toeleiding naar voorzieningen en preventie van voortijdige uitval. Er is sprake van een kloof tussen regulier beleid en vrijwillig aanbod (vaak zelforganisaties). Voor het bereiken van jeugdigen en ouders uit migrantengroepen is de verbinding tussen die werelden door middel van intermediairs essentieel.

Een belangrijke manier is extra investeren in de toeleiding naar het aanbod met hulp van intermedierende personen of instellingen. Het betrekken van sleutelpersonen en zelforganisaties kan goed werken, evenals 'vindplaatsgericht werken'. Uit de interventies waar interviews gehouden zijn blijkt dat consultatiebureaus (CJG) en scholen goede vindplaatsen zijn. Ook voor het bereiken

van vaders uit migrantengroepen is aansluiten bij school een effectieve methode, hiermee wordt aangesloten bij het toekomstperspectief van het kind.

Om hen blijvend te 'verbinden aan' de interventie, is een persoonlijke benadering van belang en voldoende tijd voor het winnen en behouden van vertrouwen en motiveren voor de interventie en voor het besteden van aandacht aan specifieke gezinsomstandigheden. Het organiseren van laagdrempelige contactfaciliteiten tussen ouders – bijvoorbeeld de gesprekken op school of in het buurthuis of thuis laten plaatsvinden – is van belang hierbij.

Competenties van professionals

Het succes van interventies staat of valt met de competentie van de uitvoerende (semi-) professionals (Van Veen et al., 2007). In de context van diversiteit betekent dit dat professionals sensitiviteit moeten kunnen opbrengen ten aanzien van overeenkomsten en verschillen, bijvoorbeeld in omgangsvormen. Sensitiviteit houdt verder in: culturele vooroordelen vermijden, maar ook vooroordelen op basis van sociaaleconomische positie, gezinsstructuur, gender, generatie en acculturatie. Meest cruciale componenten van interculturele competenties: een open en respectvolle houding, zonder vooringenomenheid en met vaardigheid in interculturele communicatie.

Triple P Divers : Triple P ook voor migrantengezinnen?

De Kenniswerkplaats Tienplus heeft onderzoek uitgevoerd naar in hoeverre Triple P zoals uitgevoerd in Amsterdam ook geschikt en toepasbaar is voor migrantendoelgroepen. Hierbij is gekeken naar Triple P op niveau 3 (individueel advies) en op niveau 4 (groepscurcus). Triple P bereikt in Amsterdam migrantengroepen. Het percentages niet-westerse allochtone ouders dat wordt bereikt komt overeen met het percentage Amsterdams kinderen met een niet-westerse allochtone achtergrond. Omdat uit de literatuur bekend is dat ouders uit migrantengroepen te maken hebben met meer problemen in de opvoeding, zou je eigenlijk een hoger percentage verwachten.

Er is kritiek op de hoeveelheid en het niveau van het taalgebruik bij Triple P – ook voor laagopgeleide autochtone ouders. De verschillende werkvormen sluiten wel goed aan om toe te passen bij migrantenouders: combinatie van dvd, rollenspel en thuis oefenen. Door gebruik van het rollenspel kan het taalprobleem worden overbrugd. Door het uitspelen van opvoedsituaties van ouders zelf kunnen ze nieuw gedrag oefenen. Ouders vinden het bovendien fijn dat in de groepscurcus ervaringen kunnen uitwisselen met andere ouders. Door de taligheid van het materiaal vraagt het werken met migrantenouders soms een extra tijdsinvestering van beroepskrachten en is de strakke tijdsplanning niet altijd haalbaar. De beroepskracht – de mate waarin hij kan aansluiten bij de cultuur van de ouders en de methodiek kan uitvoeren met minder talige ouders – is een cruciale factor.

5 12-min beleid in gemeenten

Bij het onderzoek naar het lokale (generieke) beleid van gemeenten is gekeken naar jongeren onder de twaalf jaar die risicogedrag vertonen. Dit is dus breder dan alleen de kinderen die delicten hebben gepleegd. Het onderzoek naar het lokale generieke beleid richt zich op algemeen preventief jeugdbeleid waarin (generieke) interventies zijn ondergebracht op de leefgebieden onderwijs, (psychische) gezondheidszorg en hulpverlening / opvoed- en opgroei-ondersteuning, met bijzondere aandacht voor interventies voor het hele gezin.

Voor een effectief beleid op risicovolle 12-minners is het zeer cruciaal dat deze jeugdigen vroegtijdig worden gesignaleerd, en dat de toeleiding van deze jeugdigen, vanuit verschillende organisaties op een adequate wijze plaatsvindt. Het is niet ondenkbaar dat 12-minners met een migranten achtergrond moeilijker worden bereikt. Er is met name gekeken naar de kwaliteit van de signalering en toeleiding in het algemene preventieve jeugdbeleid, en in hoeverre signalen van migrantenkinderen ook in die structuur binnenkomen. Vervolgens is gezocht naar interventies bij gemeenten die interessant of succesvol zijn voor de verdere aanpak van risicogedrag onder de twaalf jaar.

5.1 Opzet van de quickscan gemeenten

In eerste instantie zijn 28 gemeenten (zie bijlage 4) geselecteerd voor een eerste inventariserende belronde. De selectie van deze gemeenten is tot stand gekomen op grond van de volgende criteria:

- In ieder geval de vier grote gemeenten.
- Selectie op basis van de bevolkingsindex van het CBS naar herkomstgroepen; naast Marokkaanse en Antilliaanse herkomstgroepen is ook een selectie op herkomstgroepen Turkije en Suriname gemaakt (om WODC indeling te volgen).
- Een aantal van de gemeenten valt onder de zogenaamde 22 Marokkanen gemeenten en de 22 Antillianen gemeenten.
- Er zijn ook gemeenten geselecteerd met kleinere inwoneraantallen.
- De gemeenten zijn zoveel mogelijk over het land verdeeld.

In bijlage 4 zijn de uitkomsten van deze inventarisatie gepresenteerd. Hieruit blijkt dat slechts 5 van de 28 gemeenten in hun beleid specifiek aan 12-minners aandacht besteden. Een zelfde aantal gemeenten heeft specifiek beleid gericht op migrantenkinderen (zonder onderscheid naar leeftijd). Na deze eerste inventariserende ronde zijn uiteindelijk 9 gemeenten geselecteerd voor verdiepende interviews. Dit hoofdstuk beschrijft het algemene beeld van gemeenten naar aanleiding van de belronde en de interviews. In kaders worden voorbeelden gegeven van beleid, signalering of interventies bij de geïnterviewde gemeenten.

5.2 Beleid gericht op risicogedrag 12-minners

Generiek beleid

De meeste gemeenten voeren generiek preventief jeugdbeleid. Dat wil zeggen dat er geen specifieke focus is op 12-minners, of een specifieke focus op migrantenkinderen. Ook de meeste gemeenten die voorheen vielen onder de Marokkanen of Antillianengemeenten richten zich niet specifiek op migrantenkinderen onder de twaalf jaar. De meeste gemeenten hebben een beweging gemaakt waarbij het doelgroep denken wordt losgelaten. Gemeenten geven aan de geleerde lessen uit het eerdere doelgroepenbeleid zoveel mogelijk toe te passen in het generieke beleid. Een belangrijk element in dat beleid is het zorgen voor 'cultuursensiviteit' van uitvoerders bij bijvoorbeeld het CJG. Wat verder opvalt is de versnippering van beleid bij gemeenten afgezet tegen de risicofactoren.

Zicht op delinquent- en risicogedrag

De meeste gemeenten beschikken niet over cijfers die een goed inzicht geven in de aard en omvang van delinquente 12-minners of van 12-minners die risicogedrag of normafwijkend gedrag vertonen. Wel denken de meeste geïnterviewden van gemeenten dat er redelijk zicht is op de doelgroep. De problematiek wordt niet als zeer urgent ervaren, of urgenter dan bijvoorbeeld risicogedrag van 12-plussers.

Voorbeeld: inventarisatie door de gemeente Utrecht

In de gemeente Utrecht zijn al jaren signalen van risicokinderen onder de 12 jaar. Hier wil de gemeente op insteken vanuit onderwijs en zorg, maar voordat ze dit konden doen wilde ze de groep in beeld krijgen. Dit heeft geresulteerd in een inventarisatie in 2010. De inventarisatie heeft meer zicht gebracht op de groep 12-minners:

- Uit politieregistraties blijkt dat in 2007 in Utrecht 93 kinderen door de politie zijn verhoord in verband met een misdrijf. Gerelateerd aan het aantal 4-12 jarigen woonachtigen in Utrecht, komt het aandeel 12-minners uit op 0,4%. De politieregistraties zijn waarschijnlijk een onderschatting, omdat de politie 12-minners (nog) niet consequent en uniform registreert.
- Uit zelfrapportages blijkt dat het merendeel (76%) van de leerlingen uit groep 7-8 aangeeft zich nooit schuldig te maken aan stelen of vandalisme (Jeugdmonitor Utrecht 2007-2008). Van de leerlingen zegt 22% dat ze zich er incidenteel schuldig aan maken, en slechts een klein deel (2%) geeft aan dit frequent te doen.
- Kijken we naar de groep risicokinderen – een brede groep die het risico loopt dit gedrag te gaan vertonen - in de wijken Overvecht en Kanaleneiland, dan zien we dat ongeveer 20% tot 25% tot de risicogroep behoort. Hoeveel kinderen stedelijk tot de risicogroep horen, is niet bekend. Waarschijnlijk zal dit aandeel lager liggen omdat de problematiek in andere wijken minder speelt dan in Overvecht en Kanaleneiland.

De focus op 12-plussers is bij de meeste gemeenten explicieter. Dit heeft te maken met het feit dat delinquent gedrag boven de 12 (beter) wordt geregistreerd, risicojongeren vaak betrokken zijn bij jeugdoverlast, en dat een specifieke signaleringsstructuur of aanpak (bijvoorbeeld de groepsaanpak) voor die jongeren bijvoorbeeld is belegd in het Veiligheidshuis.

De gemeenten met bijvoorbeeld (voormalige) interventies als JPT (Jeugd preventie Team) lijken het meeste zicht te hebben op 12-minners.

Voorbeeld: registreren in Den Haag

Vanuit de verschillende stadsdelen kreeg de gemeente signalen over 12-minners, met name uit de krachtwijken in het centrum. Het was heel lastig om cijfers over deze doelgroep te verkrijgen. Politie signaleerde dat 12-minners vaak 'erbij' waren (bij een groep). Het betrof niet altijd de meest concrete signalen, 12-minners waren niet altijd te 'betrappen'. Er was bijvoorbeeld sprake van overlast gevend gedrag op straat. Maar ook 12-minners die op de uitkijk voor een overval stonden. Het zijn vaak 'de broertjes zijn van'.

Nadat de politie het signaal vanuit het straatgedrag van 12-minners neerlegde bij de gemeente, gaf de gemeente aan dat het van belang is het probleem aantoonbaar te maken. Om wie gaat het, wanneer, hoe groot is de omvang, welk gedrag wordt vertoond etc. Vervolgens werd JPT aangeboden, dit was vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie. Voor de gemeente was JPT een uitkomst, enerzijds als zorgstructuur, *anderzijds als registratiemethode* om zicht te krijgen op de aard en omvang van 12-min problematiek. De politie is jongeren gaan registreren en melden bij het JPT-team om er vervolgens zorg op in te zetten.

5.3 Signaleren en bereik

Uit de inventarisatie blijkt dat gemeenten de afgelopen jaren flink ingezet hebben op de ontwikkeling van een dekkende signaleringstructuur. In de wijze waarop gemeenten dit hebben ingericht zijn enkele nuanceverschillen maar over het algemeen kan gesteld worden dat het Centrum voor Jeugd en gezin, de zorgadviesteams op scholen, de politie en de gezinsaanpak een belangrijke rol spelen in de signalering. Het tijdig signaleren van problemen die kunnen leiden tot delinquent gedrag behoeft volgens veel respondenten in hun gemeente nog verdere verbetering. Een aantal gemeenten zet specifiek in op bereik van migranten door de inzet van uitvoerders met cultuurspecifieke kennis (binnen het CJG of bij de gezinsaanpak). Uit het onderzoek blijkt dat tevens enerzijds (heel) veel indicatie-instrumenten beschikbaar zijn, maar anderzijds weinig brede kennis - meer anekdotische kennis- lijkt te zijn van risicofactoren en is er nog onvoldoende kennis in de signalering van psychische problematiek.

Uit de interviews blijkt dat risicogedrag soms wordt onderschat bij 12-minners. Er wordt aangegeven dat met name op scholen risicogedrag wel gesignaleerd wordt, maar dat het adequaat handelen op de signalen nog verbetering behoeft. Enerzijds is er 'handelingsverlegenheid': het direct aanspreken van de ouders op het gedrag van het kind en de mogelijke risico's van dat gedrag. Anderzijds is er ook bagatelliserend gedrag bij ouders en/of bij docenten. Gemeenten geven aan dat het versterken van vaardigheden om ouders aan te spreken cruciaal is.

Voorbeeld: laagdrempelig bereik van een migrantengroep in Oss

Islamitische basisschool Mozaïek in Oss levert niet alleen uitstekend basisonderwijs, er wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan andere zaken. De Nederlandse taal krijgt meer dan gemiddeld aandacht. Iedereen dient Nederlands te spreken in school en op het schoolplein. Godsdienstlessen worden in het Nederlands gegeven. Er is veel aandacht voor burgerschap. Dit betekent dat ook een beroep op ouders wordt gedaan. Ouderparticipatie is een wezenlijk onderdeel van het reilen en zeilen op school. Tot slot is de school aangehaakt bij het CJG en worden gezinnen gestimuleerd hulpvragen daar neer te leggen. Het bereik van migrantengezinnen, met name van Turkse afkomst is groot. De school legt huisbezoeken af om het kind beter te leren kennen. Niet moslims zijn overigens ook welkom op deze school.

Als migrantenrisicogezinnen gesignaleerd zijn, is toeleiding naar hulpverlening een volgende stap. Ook voor deze stap is een specifieke aanpak nodig. Het sturen van een brief voor een volgende afspraak werkt vaak niet. Langs gaan en ophalen werkt vaak wel. Dat geldt overigens niet alleen voor migrantengezinnen.

Amsterdam speelt met het Preventief Interventie Team specifiek in op ontvankelijkheid voor hulp. Zij gaan op huisbezoek als de oudere broer is opgepakt, om de ouders te overtuigen dat zij ervoor moeten zorgen dat de jongere kinderen niet dezelfde weg bewandelen. Ook wordt getest op leerbaarheid binnen het gezin. Heeft het zin om een bepaald aanbod te doen als er niks van beklijft?

Voorbeeld: PIT Preventief Interventie Team Amsterdam

PIT richt zich op snel en adequaat hulp organiseren voor risicokinderen/jongeren en hun gezinnen en knelpunten, hiaten en andere barrières signaleren die het team constateert in het hulpverleningssysteem rondom het gezin (de oorzaken voor het stagneren van de hulpverlening in de gezinnen). PIT richt zich op een brede groep jongeren van 6 tot en met 18 jaar.

Als een verdachte in verzekering is gesteld, onderzoekt het PIT of er minderjarige kinderen in het gezin zijn of dat de verdachte zelf kinderen heeft. Als dit het geval is, vindt binnen 3 dagen een huisbezoek plaats. Het huisbezoek vormt de basis voor de aanpak die het PIT voor het betreffende gezin opstelt. Nadat risicokinderen gesignaleerd zijn, worden ze gescreend op onder andere sociale leerbaarheid. Aan de hand van de screening wordt bepaald of interventie noodzakelijk is en zo ja, van welke interventie het kind kan profiteren. Hierbij wil de gemeente Amsterdam inzetten op evidence based interventies.

Gemeenten zijn vooral gericht op signalering en aanpak van het hele gezinssysteem en zijn niet specifiek gericht op 12-minners. Dat is een van de lessen die de afgelopen jaren geleerd zijn. Een interventie bij kwetsbare jongeren werkt alleen als het hele systeem wordt aangepakt. De interventies gericht op het gezin, en het gebruik van gezinscoaches die maatwerk leveren worden als dekkende maatregel genoemd voor de inzet op 12-minners. Meerdere malen is in de verdiepende interviews aangegeven dat door de gemeente wordt ingezet op het versterken van de kennis en kunde van de eerste lijn en de laagdrempeligheid voor kwetsbare groepen wordt bevorderd door meer wijkgericht een eerstelijnsaanbod te doen. Daar wordt druk aan gewerkt, maar zo ver zijn de meeste gemeenten nog niet.

Voorbeeld: versterken eerste lijn in Enschede

Per 1 januari 2012 heeft Enschede wijkteams. De wijkteams gaan in eerste instantie aan de slag in vijf stadsdelen en hebben tot doel om een eind te maken aan de versnippering van hulp en de vele hulpverleners die soms bij één gezin over de vloer komen. De opzet is dat een team van deskundigen gezamenlijk maatwerk levert voor burgers en gezinnen met meervoudige problemen. In de wijkteams zijn de organisaties Stichting Maatschappelijke Dienstverlening, Regionaal Instituut Begeleid Wonen, Livio, MEE en BJZ vertegenwoordigd. Met de wijkteams wordt ingezet op kwetsbare huishoudens in de gemeente. Het gaat om ongeveer 2600 huishoudens (inclusief huishoudens zonder kinderen).

Bij het signaleren van zorg rondom een 12-minner wordt niet altijd de koppeling gelegd met risicovol gedrag op straat, behalve als jongeren zich bij een groep ophouden. In Rotterdam is dit juist een aanknopingspunt geweest om zicht te krijgen op de groep om vervolgens hulp te bieden indien nodig.

Voorbeeld: signaleren in de wijk in Rotterdam

In 2008 is de politie Rotterdam-Rijnmond gestart met de aanpak 'Zorg om Jongeren'. De aanpak houdt in dat de politie jongeren tot 14 jaar die zich zonder ouderlijk toezicht laat op straat in een risicovolle situatie bevinden, terugbrengt naar huis. De politie maakt vervolgens indien nodig een melding aan de hulpverlening waarna snel hulp ingezet wordt. De aanpak heeft een preventief karakter. Door middel van vroegsignalering, aanspreken van ouders, vergroten van het ouderlijk toezicht en het aanbieden van passende zorg willen de betrokken instanties voorkomen dat jongeren overlast geven of afglijden naar het criminele circuit. In het project werken de politie, het Meldpunt Zorgformulieren van BJZ en Pak je Kans samen. Pak je Kans is een organisatie in Rotterdam-Rijnmond die kortdurende ambulante hulp biedt en/of doorschakelt naar andere hulpverlening binnen enkele dagen na aanmelding door de politie.

De samenwerking rond het project Zorg om Jongeren past binnen de bestaande samenwerking en maakt daardoor onderdeel uit van het bestaand werkproces omtrent zorgmeldingen.

5.4 Interventies in gemeenten

Bij de gemeenten die in dit onderzoek bevraagd zijn is het beeld dat er weinig specifieke interventies zijn voor migrantenkinderen onder de 12 jaar. Bij de meeste gemeenten zijn de interventies opgenomen in de algemene zorgstructuur gericht op gezinnen. Er wordt door gemeenten wel rekening gehouden met cultuurspecifieke factoren. Hieronder geven we daar twee voorbeelden van.

Voorbeeld: inspelen op een risicofactor in Leiden

In Leiden wordt ook de risicofactor bij jongeren met Marokkaanse achtergrond 'het hebben van een oudere broer' herkend. Om hier preventief op in te zetten, heeft de teamleider van het JPT contact opgenomen met de coördinator veelplegers van de politie. Na overleg is besloten dat de coördinator veelplegers proactief zorgmeldingen gaat doen vanuit de lijst met veelplegers, zodat het JPT in gesprek kan gaan met deze gezinnen als er jongere broertjes aanwezig zijn.

Voorbeeld: vroegtijdig ingrijpen in Utrecht

Begeleiding na Schooltijd (BNS) is een (erkend) programma dat zich richt op kinderen tussen de 6 en 12 jaar. De wijkwelzijnsorganisaties bieden het programma aan. De kinderen hebben doorgaans een combinatie van de volgende risicofactoren: overlast gevend gedrag, betrokken zijn bij veel conflicten, weinig weerbaar zijn en/of niet kunnen meekomen op school. De kinderen komen vaak uit multiprobleemgezinnen, waarin financiële problemen, werkloosheid en ziekte van ouders spelen. De gezinnen kunnen doorgaans getypeerd worden als zorgmijgend.

BNS is een hulpvorm waarbij kinderen die belemmerd of bedreigd worden in hun ontwikkeling gedurende een aantal dagdelen per week na schooltijd in een groep met een bewust vormgegeven pedagogisch klimaat verblijven. Op basis van ingrediënten die als 'werkzaam' kunnen worden aangeduid. Gedragmatig werken, op basis van de sociale leertheorie/het sociaal-competentiemodel, is een werkwijze die voor kinderen met gedragsproblemen zeer waarschijnlijk effectief is (Konijn 2007).

Gemeenten geven aan dat de inkoop van interventies momenteel onder druk staat door de bezuinigingen. Interventies op basis van een pilotperiode krijgen mogelijk geen vervolg. Bij de gemeenten in dit onderzoek is één gemeente gevonden die een specifieke interventie heeft die heel gericht is op een laagdrempelige deelname van een hulpverleningsprogramma. Er wordt voor gezorgd dat er geen enkele belemmering is om mee te doen.

Voorbeeld: SNAP in Almere

SNAP (Stop Now And Plan) is een zorg programma voor 12-minners, die ofwel met politie in aanraking gekomen zijn, of die hiertoe risico lopen. Het programma komt uit Canada, waar het 26 jaar gebruikt wordt en is erkend als evidence-based. Het programma bestaat uit 2 parallelle trainingen voor ouders en kinderen. Ouders krijgen pedagogische begeleiding, de kinderen krijgen gedragsmatige training gericht op het reguleren van agressie. De ouders en kinderen zitten in aparte groepen, de training duurt 11 tot 12 weken. Naast de parallelle trainingen wordt gezorgd dat alle voorwaarden geregeld zijn voor gezinnen om aan de training deel te nemen. Zo wordt er bijvoorbeeld –indien nodig- gezorgd voor oppas, voor vervoer, of een tolk. Er is een screeningsinstrument en risicotaxatielijst om te bepalen of kinderen geschikt zijn voor deelname aan de pilot. SNAP is breed toegankelijk, ook LVB-ers kunnen deelname aan de interventie, er wordt veel visueel gewerkt. De kinderen kunnen worden toegeleid door iedereen die met kinderen werkt. Kenmerkend voor SNAP is ook de snelheid waarmee de interventie geboden wordt. Na aanmelding wordt binnen 24-48 uur contact opgenomen met de ouders. In september wordt de training geëvalueerd.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Aard en omvang

Zowel in absolute als in relatieve zin is het aantal 12-minners dat door de politie als verdachte is geregistreerd beperkt. Het gaat in een periode van 2 jaar tijd om ongeveer 3.700 4 tot 12-jarigen. Dit is 2 op de 1.000 kinderen. Ongeveer 17% heeft in die periode van 2 jaar gerecidiveerd. Bij deze cijfers moet de kanttekening worden gemaakt dat het gaat om kinderen die als verdachte zijn geregistreerd door de politie. Kinderen onder de 12 jaar zijn niet strafrechtelijk vervolgbaar en werden daarom vroeger niet als verdachte geregistreerd. Sinds 2010 is de afspraak dat de politie dit wel doet. De registratie van kinderen – ook in andere rollen dan verdachten - in het politieregistratiesysteem wordt momenteel in opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie onderzocht. Als de resultaten van dit onderzoek bekend zijn moeten de hier gepresenteerde cijfers in het perspectief van die uitkomsten worden geplaatst. Het is namelijk wel bekend dat de politie – in elk geval in de beginperiode – moeite had met het registreren van kinderen als verdachte. Dit betekent waarschijnlijk dat niet alle kinderen die in 2010 en 2011 vanwege een delict in aanraking zijn geweest met de politie ook als verdachte zijn geregistreerd. Daarnaast is het zo dat niet alle kinderen die delicten plegen in aanraking komen met de politie. De zelf gerapporteerde delinquentie onder 10-11 jarigen ligt veel hoger dan het aantal kinderen dat door de politie is geregistreerd (12% versus 0,3 tot 0,5 %).

Alhoewel het aantal 12-minners dat door de politie wordt geregistreerd dus beperkt is, is er wel een duidelijk oververtegenwoordiging van kinderen uit migrantengroepen: 1.5 op de 1.000 autochtone kinderen versus 6 op de 1.000 kinderen uit migrantengroepen. De oververtegenwoordiging geldt voor alle migrantengroepen, maar is het sterkst voor Marokkaanse en Antilliaans/Arubaanse kinderen (8,6%). Dit geldt vooral voor jongens en neemt toe met de leeftijd van de kinderen. De oververtegenwoordiging geldt voor alle type delicten maar per type delict zien we per migrantengroep een verschillend beeld. Bij de recidiverende kinderen zien we een oververtegenwoordiging van Marokkaanse, Turkse en Antilliaans/Arubaanse kinderen.

6.2 Risicofactoren

In dit onderzoek hebben we de risico- en gunstige factoren voor de ontwikkeling van crimineel gedrag op jonge leeftijd op een rijtje gezet en zijn op zoek gegaan naar herkomstspecifieke factoren. Op basis van de literatuurstudie en de interviews met experts stellen we vast dat de risico- en gunstige factoren bij 12-minners uit migrantengroepen niet heel erg verschillend zijn van die bij autochtone 12-minners (bij adolescenten zijn er meer verschillen). Kinderen uit migrantengezinnen krijgen wel meer te maken met risicofactoren en de cumulatie van die factoren is groter. Zij wonen relatief vaker in gezinnen met een lage sociaal-economische status, achterstandswijken met meer criminaliteit, buurten met weinig voorzieningen en speelmogelijkheden. Eenoudergezinnen en dus ook de negatieve gevolgen van het opgroeien in eenoudergezinnen komt vaker voor. Bovendien is

het opvoeden in twee culturen een lastige opgave voor ouders. Zij monitoren hun kinderen minder goed op de specifieke vereisten van onze maatschappij.

Daarnaast zijn ouders uit migrantengroepen lastiger bereikbaar voor hulp. Er is binnen migrantengroepen een groot wantrouwen tegenover hulpverlenende instanties en jeugdzorg, waardoor zij vaak pas in aanraking komen met de hulpverlening als de problemen al groot zijn. Interventies die 12-min problematiek willen voorkomen en/of stoppen moeten zich vooral richten op de risicofactoren in het hele gezin. Dat wil zeggen dat er een combinatie is van interventies voor opvoedingsondersteuning en interventies voor gedrags/psychische problematiek van het kind. En er moet vooral geïnvesteerd worden in het bereiken van ouders uit migrantengroepen. Aansluiten bij vindplaatsen van ouders (zoals de school) en gebruik van sleutelfiguren is daarbij cruciaal. Investeren in het cultuursensitief maken van beroepskrachten en het streven naar een divers personeelsbestand bij de daadwerkelijke hulpverlening is belangrijk om de hulpverlening aan migrantenkinderen succesvol te laten zijn.

6.3 Beleid van gemeenten

De meeste gemeenten voeren generiek beleid en richten zich niet specifiek op risicogedrag van kinderen onder de twaalf jaar of op migrantenkinderen onder de twaalf jaar. Er is de afgelopen jaren door de gemeenten flink gewerkt aan de sluitende signaleringsstructuur maar het bereik en het *tijdig* signaleren van problemen die kunnen leiden tot delinquent gedrag is ook volgens veel gemeenten nog niet voldoende. Er is een trend naar het versterken van de eerste lijn om dit te verbeteren.

Er is over het algemeen weinig zicht op delinquente 12-minners. Dit heeft enerzijds te maken met het gebrek aan registratie (de doelgroep valt immers nog niet onder het strafrecht) en anderzijds met het gebrek aan een gevoel van urgentie om deze groep expliciet in beeld te brengen. Grotere steden hebben een redelijk beeld, door bijvoorbeeld interventies als JPT. Dit zijn ook de gemeenten die hebben ingezet vanuit het perspectief van overlast en wel de urgentie voelden om te registreren.

Wat opvalt is dat er veel indicatie-instrumenten bestaan, maar dat er geen eenvormige en brede kennis is van de set van mogelijke risicofactoren.

De overstap van signalering en analyse *naar handelen* is het belangrijkste aandachtspunt voor toekomstig generiek beleid. Samenvattend:

- geen focus op 12-min migrantenkinderen, in ieder geval niet expliciet;
- weinig zicht op doelgroep (delinquente 12-minners);
- signalering en vooral bereik van migrantenkinderen en gezinnen behoeven (verdere) verbetering;
- veel indicatiesinstrumenten;
- overstap naar signalering/analyse en handelen is een aandachtspunt (bij risicogedrag);
- trend naar versterken eerste lijn;
- weinig brede kennis van de risicofactoren zoals uit de literatuur gehaald;
- wel een aantal good practices bij verdiepende interviews gevonden.

6.4 Aanbevelingen¹¹

Meer zicht op 12-minners

Er wordt steeds beter geregistreerd bij delictgedrag onder de twaalf jaar, maar de registratie kan beter. ProKid wordt na de pilotperiode ingevoerd bij alle politieregio's. De mate waarin ProKid als signaleringsinstrument functioneert hangt af van een goede registratie door de politie. Maar met de invoering komt wel meer aandacht voor betere registratie, waardoor deze mogelijk zal verbeteren. Naast een eenduidige registratie bij de politie moet geïnvesteerd worden in het koppelen van diverse zorgsignalen en dienen zorgsignalen verzameld te worden. Het gaat dus niet alleen om delictgedrag maar bijvoorbeeld ook om de zorgen op school. Gemeenten hebben hierin een regierol en kunnen dit faciliteren met bijvoorbeeld een verwijsindex en het zorgdragen voor een goed zorgnetwerk. Zeker na de transitie Jeugdzorg is de regierol van de gemeente hierin belangrijk.

Meer aandacht voor vroegsignalering en ondersteunen van professionals

Bij leerkrachten, bij de huisarts, bij de politieagent, bij de straatcoach is vaak kennis over het kind en zijn er zorgen. Deze zorgen worden vaak niet met elkaar gedeeld, en daardoor wordt het niet altijd duidelijk hoe ernstig de situatie kan zijn. Daarnaast is er geen eenvormige kennis van risico's. Deze eerste lijn dient ondersteund te worden om die vroegsignalering in de wijk tot stand te brengen.

Voor deze professionals valt het vervolgens niet altijd mee om te handelen. Daar kunnen verschillende oorzaken voor zijn, zoals de angst om te stigmatiseren, maar belangrijk is in ieder geval dat deze professionals ondersteund worden in het vroegsignaleren en in het interveniëren. Buurtgerichte projecten voor het versterken van de eerste lijn waar sommige steden al mee gestart zijn, zijn hierin veelbelovend, maar dit kan vanuit het Rijk nog meer gestimuleerd worden.

Bereik van migrantengezinnen

Migrantengezinnen worden niet altijd bereikt door de reguliere hulpverlening. Een bemiddelaar voor een beter bereik (iemand uit de eigen gemeenschap of uit de familie) is effectief.

De hulpverlening dient vervolgens over voldoende cultuursensitiviteit te beschikken om ervoor te zorgen dat migrantengezinnen ook in het traject blijven. Het is overigens niet per se nodig dat deze hulpverlener dezelfde afkomst heeft. Cultuursensitiviteit is niet een cursus van een middag. Een doorlopende deskundigheidsontwikkeling bij de betrokken organisaties is noodzakelijk. Goede ervaringen in specifieke projecten, waarvan een aantal in dit rapport staan vermeld, moeten meer gedeeld worden.

Interventie moet gericht zijn op het verbeteren van kennis van opvoeden en de eisen van de maatschappij

Zoals al gesteld werd bij de conclusies, zijn niet alle ouders in staat kinderen zodanig op te voeden dat zij volwaardig mee kunnen draaien in de maatschappij. Nederlandse taal is belangrijk, maar ook het nemen van eigen verantwoordelijkheid om volwaardig deel te nemen in de maatschappij. Hulpverlening dient gericht te zijn op de ondersteuning van ouders daarin, maar de verantwoordelijkheid voor het kind blijft zoveel mogelijk waar het hoort, namelijk bij de ouders zelf.

Noot 11 De aanbevelingen zijn met de deelnemers van de expertmeeting tot stand gekomen. Zie ook bijlage 5.

Tot slot: handelen naar aanleiding van de aanbevelingen

Bovenstaande aanbevelingen zijn vooral gericht op verbeteringen op lokaal niveau. Het Ministerie is op grond van de uitkomsten van het onderzoek en de expertmeeting voornemens een aantal activiteiten te ondernemen. Eerst de organisatie van een TOP 12- Ronde Tafel met onder andere de minister van BZK en vertegenwoordigers van, gemeenten, politie, jeugdzorg en de ministeries van V en J en VWS. Dit zal de kick off zijn van een samenwerking 12-min-gemeenten 2013 met onder meer bijeenkomsten en workshops gericht op vroegtijdig ingrijpen, signalering, maatwerk bij migrantenkinderen en effectiever bereik migrantengezinnen.

Bijlagen

Bijlage 1 Methodische verantwoording aard en omvang

Bewerking van het databestand voor analyse

Vtspn heeft bij alle politiekorpsen een extractie gevraagd uit BVH op basis van de in aanpak genoemde variabelen. Dit leverde een bestand op van 4.536 records (aantal registraties). In het door VTSPN aangeleverde bestand zijn alle records met hetzelfde BSN-nummer en/of GBA-nummer verwerkt tot één record per nummer (persoon). Bij meerdere delicten, is de datum van eerste delict in het bestand blijven staan om de leeftijd eerste delict te berekenen. Dit resulteerde in een bestand 4.104 records.

Bij 345 records was geen BSN-nummer en geen GBA-nummer ingevuld. Deze records konden niet worden gekoppeld aan de GBA gegevens van het CBS en bij deze records kon ook geen controle op leeftijd worden uitgevoerd.

Het percentage records dat niet gekoppeld kon worden op basis van BSN-nummer of GBA-nummer is relatief hoog in de regio's Limburg-Zuid, Amsterdam Amstelland en Gooi- en Vechtstreek. Bij de regio's Limburg-Zuid en Amsterdam-Amstelland heeft dit mogelijk te maken met kinderen van buitenlandse afkomst die geen verblijfadres in Nederland hebben (niet geregistreerd zijn in Nederland) en dus ook geen BSN- of GBA nummer hebben. Het percentage niet koppelbare records was 8.4 %. Dit is acceptabel om uitspraken te doen over het totale bestand.

Het resultaat is een bestand van 3759 personen. Bij koppeling van dit bestand aan het GBA-bestand door het CBS vielen vier personen af omdat de geboortedatum niet overeenkomt met de GBA-gegevens.

Daarnaast zijn 60 kinderen uit het bestand gehaald in verband met de volgende selectie op leeftijd en type delict:

Alle kinderen onder de 4 jaar zijn uit het bestand verwijderd omdat de kans dat dit registratiefouten betreft groot is. Dit betrof 29 kinderen.

Bij de 4 tot 6 jarigen zijn de kinderen die verdacht zijn van een geweldsdelict of een overig misdrijf uit het bestand verwijderd. Op basis van de inhoud van die delicten blijkt ook hier de kans op een registratiefout groot. Dit betrof 31 kinderen.

De tabellenset van het CBS is gebaseerd op een databestand bestaande uit 3695 records (kinderen).

Voor de indeling van categorie delicten; is onderscheid gemaakt tussen categorie eerste delict en categorie zwaarste delict (waarbij geweldsmisdrijven als zwaarste delict zijn aangemerkt en overige als lichtste, zie verder).

Indeling in categorieën delicten

Conform de indeling in delicten in de monitor jeugdcriminaliteit 2010 van het WODC is gekozen voor de volgende indeling in categorieën delicten op basis van de geregistreerde maatschappelijke klasse (type delict) in BVH:

Geweldsmisdrijven:

A82 CHANTAGE / AFPERSING
B30 DIEFSTAL IN/UIT WONING GEVOLGD DOOR GEWELD (GEEN B
B50 WINKELDIEFSTAL GEVOLGD DOOR GEWELD
B62 DIEFSTAL VAN FIETS GEVOLGD DOOR GEWELD
B70 STRAATROOF
B95 OVERIGE DIEFSTALLEN (OOK BRAAK) MET/GEVOLGD DOOR G
F12 OPENLIJKE GEWELDPLEGING TEGEN PERSONEN
F13 BRANDSTICHTING
F15 HUISVREDEBREUK
F521 VERKRACHTING
F522 AANRANDING
F523 OVERIGE ZEDENMISDRIVEN
F527 SEXUEEL MISBRUIK KINDEREN (GEEN INCEST)
F530 BEDREIGING
F531 OVERIGE MISDRIVEN TEGEN DE PERSOONLIJKE VRIJHEID
F532 GIJZELING/ONTVOERING
F533 STALKING
F540 DOODSLAG/MOORD
F550 EENVOUDIGE MISHANDELING
F551 ZWARE MISHANDELING
F552 OVERIGEN MISHANDELING

Vermogensmisdrijven

A10 DIEFSTAL (OOK BRAAK) UIT/VANAF PERSONENAUTO
A11 DIEFSTAL (OOK BRAAK) UIT/VANAF VAARTUIG
A12 DIEFSTAL (OOK BRAAK) UIT/VANAF ANDERE VERVOERMIDDE
A20 INBRAAK WONING
A21 INBRAAK BOX/GARAGE/SCHUUR/TUINHUIS
A23 INBRAAK BEDRIJF/KANTOOR
A24 INBRAAK SPORTCOMPLEX
A26 INBRAAK SCHOOL
A27 INBRAAK ANDERE GEBOUWEN
A30 DIEFSTAL IN/UIT WONING (GEEN BRAAK)
A31 DIEFSTAL IN/UIT SCHOOL (GEEN BRAAK)
A32 DIEFSTAL IN/UIT BEDRIJF/KANTOOR (GEEN BRAAK)
A34 DIEFSTAL IN/UIT BOX/GARAGE/SCHUUR/TUINHUIS (GEEN B
A35 DIEFSTAL IN/UIT SPORTCOMPLEX (GEEN BRAAK)
A36 DIEFSTAL IN/UIT ANDERE GEBOUWEN (GEEN BRAAK)

A40 ZAKKENROLLERIJ/TASSENROLLERIJ
A50 WINKELDIEFSTAL
A71 DIEFSTAL VAN MOTOR/SCOOTER
A72 DIEFSTAL VAN FIETS
A73 DIEFSTAL VAN BROMFIETS/SNORFIETS
A74 DIEFSTAL VAN ANDER VERVOERMIDDEL
A75 DIEFSTAL VAN VAARTUIG
A80 VERDUISTERING (EVT. IN DIENSTBETREKKING)
A81 HELING
A90 OVERIGE (EENVOUDIGE) DIEFSTAL
A95 OVERIGE DIEFSTALLEN DMV BRAAK

Vernieling en openbare orde en gezag

C10 Vernieling van/aan auto
C20 Vernieling van/aan openbaar vervoer/abri
C30 Vernieling van/aan openbaar gebouw
C40 Vernieling overige objecten
C50 Vandalisme/baldadigheid
F10 Overige delicten openbare orde
F11 Openlijke geweldpleging tegen goederen
F17 Wederspansing (verzet)
F18 Niet voldoen aan bevel/vordering
F19 Overige misdrijven tegen het openbaar gezag
F51 Belediging
F520 Openbare schennis der eerbaarheid

Overige misdrijven

D10 Aanrijding met uitsluitend materiele schade
D11 Aanrijding met letsel
D13 Verlaten plaats na ongeval
D21 Rijden onder invloed alcohol
D43 Rijden zonder rijbewijs
D50 Joyriding
D51 Vals kenteken/kentekenplaten
D52 Overig verkeersmisdrijf
D603 Overige overtredingen RVV90
D614 Niet voldoen aan inrichtingseis
D62 Verkeersovertreding WVV (overige)
D631 Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen
D6371 Wet personenvervoer
D64 Verkeersovertreding kentekenreglement
D70 Aggressief/onveilig rijgedrag
E35 Melding overlast jeugd
F000 Overtreding overig (Wetboek van Strafrecht)

F0010 OVERTREDING APV
F0061 OVERTREDING VREEMDELINGENWET
F0064 ALS ONGEWENST VERKL. VREEMDELING IN NL BEVINDEN
F008 OVERTREDING LEERPLICHTWET
F30 VALSE IDENTITEIT OPGEVEN
F40 BEZIT HARD-DRUGS (LIJST 1)
F41 BEZIT SOFTDRUGS (LIJST 2)
F42 HANDEL E.D. HARD-DRUGS (LIJST 1)
F43 HANDEL E.D. SOFTDRUGS (LIJST 2)
F45 VERVAARDIGEN SOFTDRUGS (LIJST 2)
F600 OPLICHTING
F611 VALS GELD UITGEVEN
F612 VERVALSINGEN OVERIG
F617 GEBRUIK/BEZIT VALS PASPOORT/IDENTITEITSKAART/REISD
F620 OVERIGE FRAUDE
F624 VALSE AANGIFTE
F70 BEZIT VUURWAPENS
F72 BEZIT OVERIGE WAPENS
F73 HANDEL OVERIGE WAPENS
F90 COMPUTERCRIMINALITEIT
F93 OVERIGE MISDRIJVEN ANDERS
L102 BESLUIT VAARTIJDEN EN BEMANNINGSSTERKTE BINNENVAAR
L114 BINNENVAARTWET
L19 BINNENVAARTPOLITIIEGLEMENT (BPR I : 1.01-8.07)
L31 SPOORWEGWET
L32 REGLEMENT DIENST HOOFD EN LOKAALSPoorWEGEN
M011 OP/IN BODEM BRENGEN AFVALSTOFFEN
M014 AFVAL VERBRANDEN
M018 BOUW- EN SLOOPAFVAL
M051 GEZONDHEID EN WELZIJN DIEREN EN DIERENVERVOER
M101 FLORA EN FAUNA
M103 VISSERIJWET
M131 OVERLAST VUURWERK
M134 BEZIT / VERVAARD / VOORH. HEBBEN / AFL. VUURWERK
M22 GELUIDSHINDER OVERIG
R1117 SLAPEN OP OF AAN DE WEG (APV ASD)
R1120 WILDPLASSEN (APV ASD)
R1121 SAMENSCHOLING, ONGEREGELDHEDEN EN ORDEVERSTORINGEN

Indeling in risicogroep

Er is gekozen voor een indeling in drie risicogroep (laag risico, middelmatig risico en hoog risico). Daarbij hebben we gebruik gemaakt van informatie voor het indelen van risicogroepen in het signaleringsinstrument ProKid SI-12.

De drie risicogroepen zijn als volgt samengesteld:

- 1 Laag risico: één melding van een delict in 2010 en 2011
- 2 Middelmatig risico: één melding van een zwaar delict (dierenkwelling, brandstichting, zedendelicten, openlijke geweldpleging, roofoverval, doodslag) en/of 2 tot en met 5 meldingen van een ander delict in 2010 en 2011
- 3 Hoog risico: recidive van een zwaar delict (of twee of meer meldingen van een zwaar delict) en/of meer dan 5 meldingen van overige delicten.

Wanneer eenzelfde delict op eenzelfde dag twee maal geregistreerd was is dit meegeteld als één melding.

Bijlage 2 Tabellen landelijk beeld aard en omvang

De aantallen in deze tabellen zijn afgerond op tientallen. Door deze afronding kunnen de totalen soms afwijken.

Tabel B1

Aandeel 12-minners¹⁾ in de BVH-registratie van de totale bevolking van de betreffende populatie op 1 januari 2011 per herkomstgroepering naar geslacht, leeftijd, type delict en risicogroep, 2010-2011

	Totaal	Herkomstgroepering								
		Autochtone n	Westerse allochtonen	Niet-westerse	Totaal	Marokkanen	Turken	Surinamers	Antilianen en Arubanen	Overige niet-westerse allochtonen
<i>% van totale bevolking van de betreffende populatie op 1 januari 2011</i>										
Totaal 12-minners in de BVH-registratie	3 700	2,3	1,5	3,0 *	6,0 *	8,6 *	6,2 *	5,4 *	8,6 *	4,0 *
<i>Geslacht</i>										
Mannen	3 110	3,8	2,4	4,7 *	10,1 *	15,0 *	10,9 *	8,5 *	13,1 *	6,5 *
Vrouwen	580	0,8	0,5	1,2	1,8 *	2,0	1,2	2,1	4,1 *	1,5
<i>Leeftijd</i>										
4 tot en met 7 jaar	240	0,3	0,2	0,4	0,9 *	1,4	0,6	1,0	1,4	0,5
8 jaar	330	1,7	1,1	1,8	4,4 *	5,9	4,7	3,4	6,6	3,3
9 jaar	540	2,7	1,7	3,4	7,1 *	10,7 *	6,4	5,4	7,5	5,7
10 jaar	960	4,6	2,8	7,2	12,4 *	19,0 *	12,5 *	8,2	17,9	9,0 *
11 jaar	1 620	8,0	5,3	10,1	20,8 *	31,0 *	20,6 *	18,6 *	29,4 *	13,6 *
<i>Type eerste delict</i>										
Geweldsmisdrijf	850	0,5	0,3	0,6	1,5 *	2,5 *	1,7 *	1,2	1,7 *	0,9
Vermogensmisdrijf	1 100	0,7	0,4	1,2 *	2,1 *	2,8 *	1,2	2,5	4,2 *	1,5 *
Vernieling en openbare orde en gezag	1 200	0,8	0,6	0,8	1,7 *	2,4 *	2,0 *	1,4	1,9 *	1,1
Overige misdrijven	540	0,3	0,3	0,4	0,7 *	0,8	1,3 *	0,3	0,7	0,5
<i>Type zwaarste delict</i>										
Geweldsmisdrijf	890	0,6	0,3	0,6	1,6 *	2,7 *	1,7 *	1,2	1,8 *	0,9
Vermogensmisdrijf	1 110	0,7	0,4	1,2 *	2,1 *	2,8 *	1,2	2,5	4,2 *	1,5 *
Vernieling en openbare orde en gezag	1 170	0,7	0,5	0,7	1,7 *	2,3 *	2,0 *	1,4	1,9 *	1,1
Overige misdrijven	530	0,3	0,3	0,4	0,7 *	0,8	1,3 *	0,3	0,7	0,5
<i>Risicogroep</i>										
Laag risico	3 030	1,9	1,2	2,5 *	4,9 *	6,6 *	5,0 *	4,5 *	7,0 *	3,3 *
Middelmatig risico	640	0,4	0,2	0,5	1,1 *	1,8 *	1,2 *	0,8	1,5 *	0,7
Hoog risico	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

* = P < 0,5 significant verschillend van aandeel in autochtone groep.

¹⁾ Het BVH is vanaf 2010 in alle korpsen ingevoerd. Uit onderzoek van EIM in 2011 is volgens de DSP-groep gebleken dat in 2010 niet alle korpsen met het BVH werkten en dat niet in alle korpsen gelijk werd omgegaan met het invoeren van de rol van verdachte bij een 12-minner. Hierdoor is het mogelijk dat de uitkomsten in de tabellen kunnen afwijken van het landelijke beeld dat verkregen zou zijn bij volledige en eenduidige registratie in het BVH. Het is niet bekend in hoeveel procent van de gevallen er een registratiefout is met betrekking tot de melding van de rol. De lezer dient hierbij de interpretatie van de resultaten rekening mee te houden.

Tabel B2**12-minners in de BVH-registratie van de politie naar leeftijd, herkomstgroepering en type eerste delict, 2010-2011**

	Totaal	Type eerste delict							
		Gew eldsmisdrijf		Vermogensmisdrijf		Vernieling en openbare orde en gezag		Overige misdrijven	
	n	n	%	n	%	n	%	n	%
Totaal 12-minners in de BVH-registratie	3 700	850	23%	1 100	30%	1 200	32%	540	15%
<i>Geslacht</i>									
Mannen	3 110	770	25%	770	25%	1 090	35%	480	15%
Vrouw en	580	80	14%	340	59%	110	19%	60	10%
<i>Leeftijd</i>									
4 tot en met 7 jaar	240	50	21%	70	29%	100	42%	30	13%
8 jaar	330	70	21%	100	30%	120	36%	50	15%
9 jaar	540	120	22%	160	30%	190	35%	70	13%
10 jaar	960	200	21%	300	31%	310	32%	150	16%
11 jaar	1 620	410	25%	470	29%	500	31%	260	16%
<i>Herkomstgroepering</i>									
Autochtonen	1 810	390	22%	440	24%	680	38%	310	17%
Westerse allochtonen	310	70	23%	120	39%	80	26%	40	13%
Niet-w esterse allochtonen	1 570	400	25%	540	34%	440	28%	190	12%
<i>w .v.</i>									
Marokkanen	530	160	30%	170	32%	150	28%	50	9%
Turken	320	90	28%	60	19%	110	34%	70	22%
Surinamers	190	40	21%	90	47%	50	26%	10	5%
Antilianen en Arubanen	150	30	20%	70	47%	30	20%	10	7%
Overige niet-w esterse allochtonen	380	80	21%	150	39%	100	26%	50	13%

Tabel B3

12-minners in de BVH-registratie van de politie naar leeftijd, herkomstgroepering en type zwaarste delict, 2010-2011

	Totaal	Type zwaarste delict							
		Geweldsmisdrijf		Vermogensmisdrijf		Vernieling en openbare orde en gezag		Overige misdrijven	
	n	n	%	n	%	n	%	n	%
Totaal 12-minners in de BVH-registratie	3 700	890	24%	1 110	30%	1 170	32%	530	14%
<i>Geslacht</i>									
Mannen	3 110	810	26%	770	25%	1 060	34%	470	15%
Vrouwen	580	80	14%	340	59%	110	19%	60	10%
<i>Leeftijd</i>									
4 tot en met 7 jaar	240	50	21%	70	29%	90	38%	30	13%
8 jaar	330	70	21%	100	30%	110	33%	50	15%
9 jaar	540	120	22%	160	30%	190	35%	70	13%
10 jaar	960	220	23%	300	31%	300	31%	140	15%
11 jaar	1 620	420	26%	470	29%	480	30%	250	15%
<i>Herkomstgroepering</i>									
Autochtonen	1 810	410	23%	440	24%	660	36%	310	17%
Westerse allochtonen	310	70	23%	130	42%	80	26%	40	13%
Niet-westerse allochtonen	1 570	420	27%	540	34%	430	27%	190	12%
<i>w.v.</i>									
Marokkanen	530	170	32%	170	32%	140	26%	50	9%
Turken	320	90	28%	60	19%	110	34%	70	22%
Surinamers	190	40	21%	90	47%	50	26%	10	5%
Antillianen en Arubanen	150	30	20%	70	47%	30	20%	10	7%
Overige niet-westerse allochtonen	380	90	24%	150	39%	100	26%	50	13%

Tabel B4

12-minners in de BVH-registratie van de politie naar leeftijd, herkomstgroepering en risicogroep, 2010-2011

	Totaal	Risicogroep					
		Laag risico		Middelmatig risico		Hoog risico	
	n	n	%	n	%	n	%
Totaal 12-minners in de BVH-registratie	3 700	3 030	82%	640	17%	x	x
<i>Geslacht</i>							
Mannen	3 110	2 500	80%	580	19%	x	x
Vrouw en	580	530	91%	60	10%	x	x
<i>Leeftijd</i>							
4 tot en met 7 jaar	240	200	83%	50	21%	x	x
8 jaar	330	280	85%	50	15%	x	x
9 jaar	540	450	83%	90	17%	x	x
10 jaar	960	780	81%	170	18%	x	x
11 jaar	1 620	1 340	83%	270	17%	x	x
<i>Herkomstgroepering</i>							
Autochtonen	1 810	1 500	83%	290	16%	x	x
Westerse allochtonen	310	260	84%	50	16%	x	x
Niet-w esterse allochtonen	1 570	1 270	81%	290	18%	x	x
<i>w .v.</i>							
Marokkanen	530	410	77%	110	21%	x	x
Turken	320	260	81%	60	19%	x	x
Surinamers	190	160	84%	30	16%	x	x
Antillianen en Arubanen	150	120	80%	30	20%	x	x
Overige niet-w esterse allochtonen	380	320	84%	60	16%	x	x

Bijlage 3 Risico- en gunstige factoren

Tabel B3.1 Optreden gunstige factoren rond de geboorte, voorschoolse periode en basisschoolperiode

Domein	1 Rond de geboorte	2 Voorschoolse periode	3 Basisschoolperiode
Kind	Normaal tot hoog IQ	Voortzetting kind factoren 1 <i>plus</i>	Voortzetting kind factoren 1 <i>plus</i>
	Makkelijk temperament	Nieuwe factoren	Voortzetting kind factoren 2 <i>plus</i>
	Geen blootstelling aan giftige stoffen voor de geboorte	Geen ontwikkelingsachterstanden	Nieuwe factoren
	Geen complicaties zwangerschap en/of geboorte	Geen taalproblemen	Geen sociaal isolement
	Geen problemen rond de geboorte	Aanwezigheid schuldgevoel	Goede sociale vaardigheden
		Afwezigheid ongevoelig gedrag	Geen 'denkfouten' samenhangend met agressie
		Negatieve houding t.o.v. probleemgedrag	Goede leerprestaties
		Geen impulsief / gewaagd gedrag	Hoge schoolmotivatie
		Geen aandachtsproblemen	Negatieve houding t.o.v. criminaliteit
		Goede vaardigheden m.b.t. plannen, vooruitkijken en problemen oplossen	Negatieve houding t.o.v. drugsgebruik
		Geen verzet tegen discipline	Positieve levenservaringen
		Groeiende vaardigheden talenten	
	In staat toekomst te plannen		
Gezin	Midden tot hoge sociaaleconomische status	Voortzetting gezinsfactoren 1 <i>plus</i>	Voortzetting gezinsfactoren 1 <i>plus</i>
	Klein gezin	Nieuwe factoren	Voortzetting gezinsfactoren 2
	Geen werkloosheid of afhankelijkheid van uitkering	Consistente opvoeding / disciplineren	Nieuwe factoren
	Geen gezinscriminaliteit	Weinig fysieke straf	Ondersteuning door ouders
	Geen psychopathologie ouders	Geen kindermishandeling en/of verwaarlozing	
	Geen drugsgebruik van ouders	Geen afwijkend gedrag van broertjes en zusjes	

	Gemiddeld tot hoog onderwijsniveau ouders	Geen of weinig verandering van verzorgers	
	Geen tienermoederschap	Weinig stress ouders	
	Tweeoudergezin	Sociale betrokkenheid	
		Goede relatie tot partner	
		Negatieve houding ouders t.o.v. probleemgedrag	
		Aanwezigheid andere ondersteunende volwassenen	
Leeftijdgenoten		Nieuwe factoren	Voortzetting factoren leeftijdgenoten 2 <i>plus</i>
		Goede relatie met leeftijdgenoten	Nieuwe factoren
		Niet gepest worden	Lage criminaliteit van leeftijdgenoten
			Weinig drugsgebruik door leeftijdgenoten
School			Nieuwe factoren
			Lage mate van afwijkend gedrag op school
			Sterkte schoolorganisatie
Buurt			Nieuwe factoren
			Goede buurt
			Weinig buurtcriminaliteit
			Verhuizing naar betere buurt

Bron: Loeber et al 2010.

Leeswijzer: de grijze cellen geven de opeenstapeling van gunstige factoren weer. De cijfers verwijzen naar de leeftijdsperiode. Bijvoorbeeld: 'voortzetting gezinsfactoren 2' betekent: 'voortzetting gezinsfactoren uit de voorschoolse periode'.

Tabel B3.2 Herkomstspecifieke risicofactoren

Marokkaans	Turks	Antilliaans (Distelbrink 2008)	Surinaams
Kind			
<ul style="list-style-type: none"> • psychopathische en narcistische persoonlijkheidstrekken • <i>achterstand in taalontwikkeling, leesachterstand, weinig Nederlands taalgebruik</i> • laag IQ • <i>(veel reactieve) agressie</i> • bedreigd zelf: instabiel zelfbeeld • situationele moraliteit (thuis rustig; school en in peercontext overassertiviteit) 		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Taalproblemen</i> • Niet-conventionele normen en waarden (Distelbrink et al 2008) • Strafbeleving 	
Gezin¹²			
<ul style="list-style-type: none"> • groot gezin • veel echtscheidingen, vaak eenoudergezin • een oudere broer • <i>sociaal isolement van gezin</i> • <i>negatieve interactie ouders en ontbreken steun van moeder</i> • <i>weinig toezicht vader, geringe betrokkenheid van vaders</i> • <i>te weinig structuur en dagindeling</i> • <i>te weinig duidelijk regels, te weinig consistente controle</i> • ontkennen van problematiek 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Huwelijken tussen neven en nichten met genetische en sociale problemen tot gevolg</i> • <i>'Chaotische' gezinssituatie: aanpassen aan veranderende samenleving, individualisering gezinsleden</i> • Conflicten tussen ouders -> huiselijk geweld • Geen goede relatie tussen ouders, niet overleggen over opvoeding • Echtscheidingen -> beperking 	<ul style="list-style-type: none"> • eerste generatie1: <i>slechte taalbeheersing</i> • eerste generatie: gebrek aan conventioneel kapitaal • eerste generatie: crimineel gedrag vaders en soms ook moeders • eenoudergezinnen • ontbreken informeel netwerk • tienermoeders (opeenstapeling van risicofactoren) • lager geschoolde ouders • <i>nadruk op conformiteit en weinig aandacht voor autonomie in combinatie met strenge fysieke</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Surinaams Creools: onregelmatig contact met uitwonende vader

Noot 12 Volgens de geïnterviewde expert over de Turkse migrantengroep is er veel overeenkomst in risicofactoren op het gezinsniveau bij Turkse en Marokkaanse migrantengroepen

<ul style="list-style-type: none"> • <i>ouders aanvaarden geen hulp als het fout gaat of vinden weg naar hulpverlening niet</i> • <i>gebrek aan conventioneel kapitaal (vaardigheid in Nederlands, sociaal netwerk, informatie en kennis van cultuur)</i> • <i>opvoedingsonzekerheid</i> • <i>weinig vrijetijdsaanbod binnen- en buitenshuis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>financiële mogelijkheden</i> • <i>Psychologische problemen bij gezinsleden (gepaard met schaamte en isolement van gezin)</i> • <i>Veroordeling of gevangenschap</i> • <i>Opnemen van nieuwe gezinsleden door geboorte of verhuizing</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>straffen en weinig uitleg van regels</i> • <i>niet conventionele normen en waarden</i> • <i>afwezigheid vaders</i> • <i>(tijdelijke) aanwezigheid van stiefvaders</i> • <i>Opvoedingsonzekerheid</i> • <i>Moeders leggen oorzaak problemen vaak buiten gezin (slechte invloeden leeftijdsgenoten)</i> • <i>Intergenerationele overdracht van (anticipatie) op geweld</i> 	
School			
<ul style="list-style-type: none"> • <i>ontbreken van cultuursensitieve leerkrachten</i> • <i>vaak gepest of pester</i> • <i>groot contrast tussen thuis, school en vrije tijd</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>mismatch tussen verwachtingen ouders en school over rol in opvoeding</i> 		
Leeftijdgenoten			
<ul style="list-style-type: none"> • <i>aansluiting risicovolle vrienden</i> • <i>onderlinge afhankelijkheid en sterke toegenegenheid</i> • <i>geen Nederlandse vrienden</i> 		<ul style="list-style-type: none"> • <i>relaties met deviante leeftijdsgenoten</i> 	
Buurt			
<ul style="list-style-type: none"> • <i>onveilige buurt met slechte woningvoorraad</i> • <i>weinig voorzieningen in de buurt + minder vrije tijd mogelijkheden waardoor eerder vervelen</i> 		<ul style="list-style-type: none"> • <i>problematische/concentratie wijken met veel criminaliteit en elementen armoedecultuur</i> 	
Minderheidsspecifiek niveau			
<ul style="list-style-type: none"> • <i>marginalisatiestrategie</i> • <i>discriminatie</i> • <i>slachtoffermentaliteit</i> 		<ul style="list-style-type: none"> • <i>ambivalentie in relatie tot Nederland</i> 	

Tabel B3.3 Herkomstspecifieke gunstige en beschermende factoren

Gunstige factoren / beschermende factoren			
Kind			
<ul style="list-style-type: none"> • zelfvertrouwen en goede intelligentie • prettig in de omgang (sociale vaardigheden, coöperatief) • positieve rolmodellen 	<ul style="list-style-type: none"> • Trots op Turkse herkomst, statusontlening hieraan • religieuze betrokkenheid 		
Gezin			
<ul style="list-style-type: none"> • ondersteuning van moeder en toezicht van moeder • betrokkenheid ouders bij school • steun van ouders • waargenomen sociale ondersteuning 	<ul style="list-style-type: none"> • 2^e generatie ouders vinden school belangrijk 		
School			
	<ul style="list-style-type: none"> • minder gerapporteerde gedragsproblemen door leerkrachten dan Marokkaanse kinderen 		
Buurt			
<ul style="list-style-type: none"> • wonen in een goede buurt en veel steun familie 			
Minderheidsspecifiek niveau			
<ul style="list-style-type: none"> • identificatie Islam • sterke etnische identiteit en gerichtheid op Nederland en geloof 			

Bijlage 4 Specificaties gemeenten

	Gemeente	Beleid specifiek risico 12-	Beleid op delinquent 12-	Beleid op migranten kinderen	Beleid op land van herkomst breed	Interventies 12-
1	Almelo	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
2	Almere	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja, risicofactoren 12-
3	Amsterdam	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja
4	Arnhem	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja, zet in op 12-
5	Bergen op Zoom	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
6	Breda	Nee	Nee	Ja	Nee	KANZ Marokkaans 12-
7	Capelle a/d IJssel	Nee	Nee	Nee	Nee	Weerbaarheidtr. basisschool
8	Coevorden	Nee	Nee	Nee	Nee	Jeugd Opvang Team
9	Culemborg	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
10	Delft	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee
11	Den Haag	Nee	Nee	Nee	Nee	JPT12- pilot
12	Den Helder	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee
13	Deventer	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
14	Dordrecht	Nog niet	Nee	Nee	Nee	Nee
15	Enschede	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja, CJG houdt rekening met cultuurspecifieke factoren
16	Hoogezand Sappemeer	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
17	Leeuwarden	Nee	Nee	Specifiek naar generiek	Specifiek naar generiek	Ja
18	Leiden	Ja	Ja	Nee	Nee	JPT 12-
19	Lelystad	Nee	Nee	Ja, in termen van extra capaciteit	Nee	Nee
20	Maastricht	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee
21	Nijmegen	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja, Homestart en Opstapje voor specifiek land van herkomst
22	Oss	Nee	Nee	Nee	Nee	OPSTAPJE , Stevig ouderschap aandacht voor cultuurspecifiek factoren
23	Roermond					
24	Rotterdam	Ja	Nee	Ja	Ja	Zorg om jongeren
25	Schiedam					
26	Utrecht	Nee	Nee	Nee	Nee	FORZA gericht op 8-12 jaar
27	Venlo	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
28	Zoetermeer	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee

NB: Gemeenten voeren generiek beleid: zoals MPG-aanpak, aandacht in zorgadviesteams op scholen, 12-min wordt soms meegenomen in groespaanpak. Deze lijst betekent dus niet dat er helemaal niets is.

Bijlage 5 Deelnemers expertmeeting

Organisatie	Deelnemer
Interma Projecten & Advies BV	Ruud IJzelendoorn – <i>dagvoorzitter</i>
BJZ	Truus van Tiggelen
Forum	Hans Bellaart
Gemeente Ede	Vera Tinkelenberg
JSO	Nita van Veluw
Ministerie van BZK / K&V	Ruth Nijkamp
Ministerie van OCW	Cynthia van Rijbroek
Ministerie van VenJ	Caroline Feleus Gert Rademaker Jose Koonings
Ministerie van VWS	Job Tanis
SMN	Hasib Moukaddim
Wetenschap	Lieke van Domburgh
DSP-groep	Bram van Dijk Agnes van den Andel
Ministerie van BZK / I&S	Gerben Roest Vera Wijnker Yolanda van Zuilekom

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met zestig medewerkers. We werken in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook van maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.